

NEPÜNK

Director și Șefredactor: **Wasserstrom Sándor**

REVISTA EVREIASCĂ

Redactor responsabil: **Leitner Zoltán**

Az ötvennyolcadik század küszöbén

„Fin de siècle.” Korszakot jelentett ez valamikor. A XVIII. század végétél volt olyan dekadens a francia társadalom, hogy ez a hanyatló korszak rányomta bélyegét az újabb világ kialakulására és utat adott a francia forradalom egész Európát átalakító eszméinek. Ez a századvégi aekadencia jut eszünkbe, amikor mi zsidók most egy századot kell temessünk. Akik a zsidó évszámokban valami „exotikus” keresnek, vagy találnak, azok nem is veszik észre talán, hogy a zsidó naptárak, újságok, levelek dátumai milyen hatalmas változáson mennek át néhány nap múlva. Ma még 5699-et írunk, de néhány nap múlva, ahogy a Ros-Hasono elkövetkezik, nagyot változik ez a szám, mert nem csupán új évet, hanem új évszázadot is jelent. Az emberiség nagyra van vele, hogy a rendes időszámítás XX. századát írja. Nem tud betelni önmagának dicsőítésével, hogy a huszadik század mit is alkotott? Mi nem vagyunk elragadtatva ettől a századtól, ettől a huszadik századtól, mert nem a rádiót látjuk, nem a repülőgépet és nem a precíz légháritó ágyút, a modern betonledezeket és kitűnő gázálarcot. Mi zsidók, ebben a büszke huszadik században a zsidó ÖTVENNYOLCADIK SZÁZAD virradását látjuk, amikor a nagyszerű kulturemberiség egyrészt legnagyobb dicsőségére felégetett templomok üszkei jelzik a dicsőséget, halálra üldözött öregeket és csecsemőket, erdőkben bolyongó szerencsétlen zsidók ezreit, tengeren hanyódo terhes asszonyok sikolyát és ezernyi keserv között építendő zsidó otthon vajadását.

Ötvenhét század mult el, mióta mi zsidók számoljuk a napokat és éveket. Olyan öregek vagyunk már, hogy valósággal agyon akarunk ütni bennünket, de mi nem vagyunk rokkantak és végelgyengülésben szenvedők, mi minden üldözés dacára fiatal és életerős nép vagyunk, akik ötvenhét század után, még annyi erővel rendelkezünk, hogy újra országot akarunk építeni. Egy ilyen öreg nép, egy fiatal országot.

Nekünk nincsen „fin de siècle”-ünk. Nálunk nincsen századvégi dekadencia. Nekünk csak azért lesz felejthetetlen ez a századvégi év, mert talán egész történelmi létünk tolymán nem szenvedtünk annyit, mint ebben az elmúlt 5699-ik évben. De mintha méltó tinálé lett volna ez a keserves esztendő. Nem tagadjuk, hogy az elmúlt évszázad sok tekintetben boldog időket is jelentett a zsidóság számára. Megértünk szép napokat is. Emancipáció és egyenjogusítás, miért most keserves adót fizettünk. És busás uzsorakamatot. Az emberiség úgy véli, hogy meg kell tizessük azt, hogy egyideig jók voltak hozzánk. Ezért a legutóbbi évtized a zsidó történelem

„fin de siècle”-je lesz. Az üldözésnek, a szenvedésnek, a hajszoltságának és kétségbeesésnek századvége a mi ötvenhetedik századunk, keserves századvég fog most néhány nap múlva befejeződni.

Az ötezerhatszázadik esztendő küszöbén képzeljük el milliós hadsereget, mely eldobálja hallatlan értékeit és rohan megverten a bizonytalanságba. Képzeljük el folyamnyi könnyt és tengernyi vért — ez a mi történelmi visszapillantásunk egész sok évezredes mérlege. Meg a templomokban meggyalázott, uccákon széjjeltépett, máglyákban felégett Szentírásunk, amely hallhatatlan és egyetlen aktívánk, amelylyel újra nekiindulunk egy új évszázadnak.

Nem bucsuzunk fájo szívvel ettől a zsidó századtól, mert temetői hangulatot érzünk magunk körül. Csak azt látjuk, hogy mintha egy rettentő színjáték fináléja is volna ez a mi „századvégünk,” amelynél emberek százmilliói statisztálnak. Stilszerűbben a világ valamennyi Reinhardja sem képzelte volna el egy ilyen szá-

zad-vég bucsuztatót. Tízmilliók fegyverben, lövészárkok és a háboru és béke kérdése hajszálon. Lezárt határsorompók, pattanásig feszült idegek, döbbenet és az emberiség önmaga keresése. Szivdobogtató és kábító finálé. Végefelé jár a mi zsidó századunk és egy újnak hajnalát várjuk.

Pereg a mi zsidó homokóránk és naptárunk lapján évszázad fordul. 5700-at írjuk nemsokára és áhitatosan, szivszorongva, de hittel és bizakodón készülünk a nagy ünnepeinkre. Ujra itt vannak a mi ünnepeink, de ez a roshasonoh nemcsak a „sono”-nak lesz a fordulója, hanem a „meo”-nak, a századnak is.

Nem bírnánk a megpróbáltatások himalájai nagyságu nyomását, ha nem hinnénk abban, hogy a most lezárt évszázad után egy boldogabb és jobb fog következni. Mi zsidók tudunk várni, az egyedek nem, a mi véges életünk nagyon fájo, hogy ennyire jutottunk, de a zsidó nép élni fog, mert nekünk égi reverzáltság van arról, hogy örökké élni fogunk. Ebben az örökéletben való bizakodásban van a mi erőnk. A hitünk abban, hogy mulóban a rettentő szenvedés korszaka és a bekövetkező 5700. év nemcsak századváltozást jelent, hanem korszakot is, amely csak jobb és boldogabb lehet. Ennek szilárd hitében temetjük el az 5699-ik esztendőt...

A népszövetségi mandátumbizottság szerint:

A palesztinai zsidó bevándorlást nem szabad korlátozni

Szeptember 8-án kellene összeülni annak a népszövetségi tanácsnak Genfben, amely tárgyalná a Palesztina-bizottság jelentését az angolok Fehér Könyvével kapcsolatosan. E pillanatban nem lehet tudni, hogy a feszült nemzetközi helyzetre való tekintettel összeül-e a népszövetségi tanács vagy sem. Ezzel kapcsolatosan azonban most jelent meg a Népszövetség mandátum-bizottságának jelentése, amely igen jelentős dokumentuma annak, hogy semleges és pártatlan emberek is mennyire elítélik az angolok újabb Palesztina-politikáját. A bizottság négy tagja: professzor William Rappard svájci, Asbeck holland, Dannewig asszony norvég és Pierre Orts belga delegátusok egyhangulag ama véleményüknek adnak kifejezést, hogy a Fehér Könyv nyílt megszegése a Palesztina mandátum előírásainak.

Ezek a delegátusok a hivatalos jegyzőkönyv mellett, a saját egyéni véleményüket is mellékelték részletes jegyzőkönyv formájában.

Van Asbeck holland delegátus véleménye szerint a zsidók palesztinai bevándorlását semmitékeppen sem szabad korlátozni. Az 1939-es Fehér Könyvben foglalt

intézkedések megtagadják az 1922-es Fehér Könyvet. Az egész dokumentum zavaros, mert csak tíz év múlva akarja megszüntetni a mandátumot, de már most elmentmond a mandátum világos intézkedéseinek. A mandátum nem intézkedik a megszűnését illetőleg, s így arra kell következtetni, hogy mindaddig érvényben kell maradjon, amíg meg nem születik az egységes, alkotó és önmagát kormányozni tudó palesztinai nemzet.

Pierre Orts, aki a mandátumbizottság elnöke, belga delgátus, ama véleményének ad kifejezést, hogy senkisé megkövetelheti a mandátum megszüntetését mindaddig, amíg nem ismerik az arabok a nemzeti türelmeséget. Palesztinában annyira hiányzik az arabok körében a türelmesség szelleme, hogy indokoltá teszik a mandatarus uralom folytatását.

A portugál Penha Garcia gróf, a francia Girand és az angol lord Hinkey kompromisszumos felfogást vallanak.

A Fehér Könyv elleni általános lesújtó kritika jó hatást kelt a világ zsidósága körében és a nagy világesemények sodrában is feltűnést keltett a nyugati közvélemény körében is.

Heller Miklós:

Látogatás egy angliai zsidó menekült munkatáborban amelynek saját temploma, kóser konyhája, kórháza, bankja és mozija van

— A „Népünk” eredeti riportja —

London, 1939 augusztus-szeptember. Lehet, hogy sokan más véleményen lesznek és vannak, mint én vagyok. Talán nekem pechem volt és egészen más színben láttam a helyzetet. Lehet, hogy ünnepre leszek és elveszem a kedvét a kontinens zsidó leányainak és arra szoruló asszonyainak a londoni és angliai szobaleányságtól, de hát akikkel én összejöttem és beszéltem a helyzet-

ről, azok mind keserű szájjal nyilatkoztak az angliai életről. Ez azonban most nem tartozik ide, csak éppen az előlírásban akartam róla említeni, mert riportjaim során őszintén akarom feltárni a menekült zsidók helyzetét a rideg és hideg Angliában úgy, ahogy „én” láttam és ahogy „nekem” elmesélték.

Hetven menekült lakik egy-egy barakban és várja a kivándorlási lehetőséget

Richborough a menekültek munkatábor a tengerpart mellett

Az angol zsidóság adományából és a Baldwin alapra összegyűlt pénzből maguk a menekültek építették fel a richboroughi menekült tábor. A németországi és ausztriai koncentrációs táborokból kiszabadult férfiak, cseh menekültek és emigránsok találtak ideiglenes otthonra Richboroughban. Ez a kis falu a tenger mellett fekszik. A menekültek most kapták meg a területet megművelésre egész a tengerig. Richboroughnak nincs vasútállomása. Sandvichben kell leszállni a vonatról és innen autóbusszal lehet bemenni a faluba, amely a világháború idején katonákat látott vendégül. Beomlott, elhanyagolt barakokból állott a tábor, mielőtt a menekültek ideérkeztek. Eppen vasárnap érkeztem Sandvichbe, semmi jármű nem volt, kénytelen voltam gyalog bebandukolni a táborba Sandvichben keresztül.

Ez a város elég messze van Londonától. Gyorsvonaton három óra. Nekünk késésünk volt és több, mint négy óráig tartott az út. A vonat zsúfolva volt katonákkal egészen Dowerig és Folkstoneig. Fialat gyerekek voltak beöltözve a katonai mundurba. Ujoncoknak néztek ki. Jókedvűen énekelve utaztak a számukra lefoglalt számozott fülkékben. Nekünk „egyszerű civil, de fizető” utasoknak nem is volt helyünk. A kocsikisérő azonban harmadosztályú jegyünkkel az első osztályba vitt. Itt sem volt hely. A folyosón kell meghúzódni Dowerig, amikor aztán ülőhelyet kaptunk. Az angol vonatokon nincsen II. osztály, csak első és harmadik. Viszont a III. osztály is éppen olyan kellemesen párnázott és kényelmes, mint az első osztály. A brittek szeretik a kényelmet. A kocsik tiszták és elegánsak. Valóban élvezet az angol vonaton utazni, csak hogy méregdrága a jegy. Különösen nekünk, akik egy fontért 1400 lejt fizetünk. A Charing Cross pályaudvarról indultunk el, ahol néhány órával azelőtt felrobbant a ruhatár. Az ir terroristák műve volt. Rettenetes dolgokat csinálnak az irek Angliában, akárcsak az arab terroristák az Erecben. Csak hogy az irek-lehetőleg vigyáznak arra, hogy emberéletben ne essen kár, csupán az angol vagyontok megromlását célozzák a merényletekkel. A pályaudvar hemzsegett a detektívektől, megfigyeltem, hogy amikor valaki a ruhatárba csomagot akart elhelyezni, előbb minden egyes darabját megvizsgálták, nem-e rejtettek el bombát a bőröndben. Az angol vidék gyönyörű. Minden szép zöld, az utvonalon rengeteg sporttelepet láttunk. A tennispályák mind füvesek.

A réteken hatalmas juhnyájak legeltek. Utközben a vasuton megismerkedtem két bécsi lán-

Hogy élnek a tábor lakói

A richboroughi „Kitchenere Camp”-nak (így hívják a tábor), pontosan 2800 lakója van. Eleintén voltak itt cseh és osztrák keresztény emigránsok, de ezek már elhelyezkedtek, most csak zsidó van a táborban, amelynek parancsnoka Mr. Mail, végtelen szimpatikus angol ur. Itt lakik a táborban családjával együtt. Szép szőke felesége van és két aranyos fiacskája a tábor kedvencei. Mr. Mailnak külön barakja van.

HETVEN MENEKÜLT EGY BARAKBAN

— A legnehezebben az alvást szoktuk meg, — mondja G. Harry, a tábor egyik lakója. Hosszu éjjeleken keresztül álmatlanul fetrengtünk a különben kényelmes priccseken, hetvenen egy barakban mégis sok. Olyan emberek, akiknek kényelmes szép otthonuk volt. De hát az már a múlté. Most dolgozunk és tanulunk, teljesen új életet kezdünk. Az én barakomban több orvos, ügyvéd, gyáros, kereskedő, sportember van. Mi itt mind németországiak vagyunk, többnyire erliniek. Most már megszoktuk, hiszen idestova télre vagyunk itt. Jobban megy az alvás is, azért éjszakánként mégis felsóhajtanak. Rendkívül sok nő ember van közöttünk. Hiányzik a feleség, hiányoznak a gyerekek. Elképzelheti lelki állapotunkat, amikor nem tudjuk, mi van és mi lesz családtagjainkkal. Többeknek már itt a felesége Angliában, vasárnap délutánonként találkoznak, együtt lehetnek és aztán várják a következő vasárnapot. Mégis azt kell mondjuk, hogy boldogok vagyunk, hogy itt lehetünk azok után, amiket átélünk és végigszenvedtünk. Új élet előtt állunk.

2800 ZSIDÓ A TÁBORBAN

Kisérőmmel végigmegyünk a táboron, amelyek 40 barakja van 70—70 lakóval. Vagyis 2800 zsidó ember él, dolgozik és tanul itt, készül egy új, egy boldogabb életre, amelyet Erec Jiszroelban szeretnének befejezni.

Sétálunk a tábor területén. Egyszer csak valaki nekem ugrik, összecsókol. Jobban megnézem: Hausler, a bécsi Hakoah egykori híres futballistája. Előbb nem tud szóhoz jutni, aztán megröhan a kérdésekkel:

— Hogy kerülsz ide, mi történt?

Megijedtem, hogy én is menekült lettem,

nyal. Az egyik ismert uszóbajnoknője volt a Hakoahnak, a másik egy gazdag gyáros leánya. Az édesapja elhunyt még az Anschluss előtt. Az anyjával menekültek el Bécsből. Most szobaleány Londonban, unokafivére van a táborban és azt jött meglátogatni. Az uszóbajnoknő szintén szobaleányi minőségben dolgozik London mellett. Két bátyja van a munkatáborban. Minden hónapban egyszer meglátogatja őket. A két kedves bécsi leány sok-sok szomorú történetet mondott el az angliai zsidó szobaleányok életéből. Erről majd legközelebb. Már a sandvichi állomásnak más képe van, mint a többi angliai kis városoknak. A pályaudvaron élénk élet volt. Az emberekről messziről leritt, hogy menekültek, akik várnak valakire. Minket is vártak. Képzeltető volt a Németországból menekült sőt-gorom öröme, amikor meglátott bennünket. Nem tudta, hova legyen örömeben. Sandvichben ke-reesztül értünk el a táborba. Végig a faluban mindenütt a tábor lakói. Sétálgattak, beszélgettek egymással. Visszagondoltak a hazájukra, a melyből olyan szomorú körülmények között kellett eljöjjenek. Mind Erec Jiszroelba vágnak. Vasárnap délután lévén, a táborban szünetelt a munka. A menekültek privátügyeiket intézték, látogatókat fogadtak, már akiknek látogatóik voltak. Többeknek már Angliában van a feleségük. Az asszonyok egyszer egy héten, vasárnap délután látogathatják meg a férjeiket. Ezek boldogan egymásbakarolva sétálnak le-fel és összebujva tervezgetnek. Az asszony egész héten dolgozik valamelyik angol családnál. Vasárnap délután kimenőt kap és jön a férjéhez.

megnyugtatom, hogy csak látogatóban vagyok. Elmesélem, hogy sokan vannak itt a régi Hakoahból. A tábornak nagyszerű futbalcsapata van. Játszottak is az angolokkal, de csak nézők nélkül, mert a tábor alapszabályaihoz tartozik, amit az angolok kikötöttek, hogy nem szabad Angliában pénzt keresni. Aztán jönnek a többi ismerősök, kézfogás, üdvözlések, nem tudok eleget beszélni. Már egész kis tömegben sétálunk tovább. Elkerülünk a templomhoz. Az egyik barakot átalakították „beth hamidrassá”. Az „orn kajdesen” szép lepel. Wormsból mentették ki. Kisérőm elmondja, hogy sok, széfer tajre van a táborban. A legtöbbjét Mainzban, Wormsból mentettek ki hősiessé. Minden este, reggel minjan van a templomban. Reggel két minjan is összejön, ugyanis a tábor két turnusban ébred. Az egyik csoport félhétkor kell, a másik csoport félnyolckor. Mikor a templomhoz értünk, éppen imádkozni kezdtek. Mi is ott maradtunk. Csak elnéztem, hogy a német zsidók milyen szépen tudnak imádkozni. Az előimádkozónak gyönyörűen szarnyal a hangja. Németországban kántor volt, — most kómvés a táborban.

AZ ORTODOX OSZTÁLY

A tábor 2800 lakója közül van 600 buzgó zsidó, akik csak ortodox kóser kosztot élnek. Ennek a csoportnak külön konyhája van. Teljesen külön edényekkel és külön barakokban laknak. Az ember nem is hinné el, ha nem látja. Szegény menekültek, akik a számkivetésben is ragaszkodnak az ősi hithez. Megtartják a vallást. Ebben rejlik a mi erőnk, azért nem tudnak bennünket elpusztítani. Sajnos a koszt nagyon gyenge. Különösen gyenge a kóser koszt, mert sokkal nehezebb beszerezni. Lassan, — ha nehezen is, — de ezt is megszokják. Imádkozás után tovább sétálunk a táborban.

MINDENNAP MOZIELŐADÁS KITŰNŐ FILMEKSEL

Az egyik angliai zsidó filmkirály jóvoltából a tábor teljesen díjmentesen kap új és jó filmeket, híradókat. Három naponként váltakozik a műsor. Mindig két filmet adnak, természetesen

(Folytatása a 11-ik oldalon)

Minden csak hazugság?

Ugy tanítottak bennünket, hogy létezik „az Eszme.” Mindegy, hogy miért és mi-ben hiszünk rendületlenül, de ha Eszme, úgy azért érdemes meghalni a vérpádon is. Évezredekken keresztül igyekeztek belevérni — sokszor a szó legszorosabb értelmében „belevérni” — az emberek agyába, hogy nincsen értelme másnak, mint élni-halni egy meggyőződésért. Az eszméért, nagy „E”-vel vérben-kinban fetrengeni is a legangyalibb élvezet.

Nem soroljuk fel ezeket az eszméket, hiteket. Csillagászati számokat kellene papírra vetni, ha összeszámlálnánk, hogy kik és hányan haltak meg az „Eszméért.” Csak úgy futtában jegyezzük meg, hogy a történelmi időkben embermilliók haltak meg a hazáért, a hitükért, a császárért, az osztályukért, amelyben születtek, a szabadságért, vagy hogy egészen korabeli példákat vegyünk: a marxizmusért, vagy náciizmusért.

Az emberek hittek az eszmék örökkévalóságában és hallhatatlanságában. És ez: a hit meg kellett inogjon rövid 24 óra alatt. 170 millió oroszba azt igyekeztek belepántálni több, mint két évtized óta, hogy a kapitalista-fascizmus a legnagyobb ellenség, akik ellen küzdeni és meghalni a legnagyobb földi jó. Ugyanakkor 80 millió németet arra tanították, hogy: pusztuljon a szovjetideológia és amíg egyetlen marxista lesz a világon, addig boldogság meghalni a harctéren, vagy az eselleges barrikádokon. És amikor legmagasabb volt a hipokrizisből felállított gúla, akkor meglapult egy kő és összeomlott az egész homokvár. Embertárs, tegnap még azt hihetted, hogy amit vezéritek mondanak, az olyan sarkigazság, amelyen változtatni még az égi hatalmak sem tudnak. És kiderült, hogy nem sark; hanem sarki-igazság, amit nektek prézsmítottak, amit hal-

latlan eréllyel igyekeztek „belevérni” buta fejetekbe.

Most itt állnak az emberek és azt kell lássák, hogy az „Eszme” nem is olyan véresen komoly dolog, mert egy megegyezés árán azt is fel lehet forgatni. De mert az emberi korlátoltság végtelen, azt fogja üvöltölni a tömeg, hogy: tudja Stalin és Hitler, mit csinálnak. A tűz meg a víz egyesült és a tűz elalszik, a víz is elveszti színét és tisztaságát. De ezen túl ne légy ember oly botor, hogy mindhalálig higgy abban, amit gyarló emberek kitalálnak. Lehet, hogy amiért ma meg akarsz halni, holnapra neveltség tárgya lesz. Talán még a hitért tudsz majd küzdeni, ha el akarják venni tőled, meg a hazáért, ahol élsz. Ezeket még nem kezdte ki annyira az idő. De az izmusok, ugylátszik csak tákolmányok, amelyek egy papírrongyon levő aláírástól összeomolhatnak. Német náci és orosz proli, látod-e már, hogy mennyire hazugság minden? A Führeerek — akár vörös, akár barna — úgy vezet benneteket, ahogy akar. Legfeljebb csak kételyek merülhetnek fel benned, buta ember, hiszen azt sem tudod, hogy idők múltán nem-e lesz orosz fasciszta vezér, akiért halni akarsz és német ötágu vörös csillag, amiért küzdened kell.

Az emberiség repülőgépen már közel jár az óránkénti ezer kilométerhez, de lélekben — még gyermekcipőben jár. Bukdácsol, összerogy és tovább megy — még nem tanult meg járni.

Népitélet Palesztinában

Néhány hónappal ezelőtt már történt egy népitélet Palesztinában. Egy zsidó ember arra vállalkozott, hogy kémkedni fog az angol hatóságoknak, hogy mikor és hol jönnek be az illegálisok az országba. A zsidók megtudták. Nem sokáig üzte gyalázatos mesteriségét. Egy napon gyanútlanul ment a tel-avivi uccán, amikor egy zajtalan revolverrel agyonlőtték. A „gyilkos” elmenekült, de nem is kutatták. A holttestet elvitték, csendben eltemették. Napirendre tértek felette.

Most újabb népitületről hoznak hírt a lapok. A bukaresti nagy napilap, az „Evenimentul” írta meg először a másik nép-

ítéletet, amelyet Palesztinában hozott a népharag.

Moise Jachinson, chisineui eredetű zsidó, aki sokáig a Cuvantul Evreesc szerkesztője volt és egy bukaresti szervezetben tevékenykedett, vállalkozott arra, hogy az egyik illegális transzportot ő fogja irányítani a hajón. El is indult a hajó, amely a sokat emlegetett „Astir” volt. Ezen a hajón sok rémséges eset történt. Sok és hajmeresztő levelet hozott erről az utról Erdélybe is a posta azoktól, akik ott voltak a hajón. Különösen a vezető ellen merültek fel sulyos panaszok, mert megszarolta az utasokat, nem akart enni adni, csak annak, aki külön fizetett érte és minden értéktárgyaiktól és pénzüktől megfosztotta az utasokat. A hajón levő nőkkel erőszakoskodott és amikor nem akartak szót fogadni neki, akkor a legbrutálisabb módon kizozta a férfiakat és a nőket.

Ott a tengeren, a kétségbesés szélén nem tudtak elégtételt venni maguknak a szerencsétlen menekültek és mindazok, akik rábízta magukat erre a szadista banditára. De, amikor a hajó megérkezett Tel-Avivba, akkor megrohanták az agyonkínzott, sokszor hajóárbochoz kötött szerencsétlenek és a szó legszorosabb értelmében agyonverték Jachinsont. Az bizonyos, hogy érthető volt ez a felháborodás, mert egy kártékony és mindenre kapható besszarábiai gonosztevőt pusztítottak el vele, akire nem lehet büszke az a csoport, amely egyik vezérének tudta Jachinsont.

A palesztinai népharag egészségesen nyilvánul meg és a kártékony duvadakat kiirtja a köréből. Jachinson neve lehet a legerősebb érv azok szemében, akik gyűlölik a terrort és gyűlölik a terroristákat, akik elfelejtik, hogy szerencsétlen zsidó nőkkel szemben nem alkalmazhatnak olyan eszközöket, amely a Csekában, vagy a Gestapóban lehet divatos, de nem egy zsidó közületben. Jachinson agyonveretése Tel-Avivban nem hoz dicsőséget a zsidóságra, de kellett a zsidó nép továbbfejődése és egészséges élete érdekében.

Teschen

Ha szójátékok idejét élénk, akkor így kezdenők ezt a cikket: tessen idefigyelni, hölgyeim és uraim, hogy mily

KISS ARNOLD:

A király előtt

Reb Tanche Kremnitz évek hosszú során át a Felvidék egyik kicsiny tót városkájában lakott, szegény ember volt, valami hegyi fatelepnél volt alkalmazva, sokat fáradozott, dolgozott hajnaltól késő estig.

A zsidó hitközségnél nem vitte valami nagy tisztségre, hétköznapi másod-templomfelügyelő volt, amely tisztség mindig a község snorrerjeire szállt a Reb Tanche Kremnitz mindig tiszteletteljes hódolattal nézett föl a község ajszerjeire, a rasekólra, a tüvekólra, a chevra elnökre, meg a többi nagyhatalmakra, akiknek joguk volt lármáznai a kólván és gorombáskodni a hitközség alkalmazottjaival.

Idősebb napjaiban aztán, amikor a munkából kiöregedett s a felesége is meghalt: elköltözködött ifjúsága városából egy nagyobb alföldi városba, ahol a fiának fűszerüzlete volt, kicsiny boltja a hosszú utcában.

A fiánál lakott s lassan, nagyon lassan kezdett belépszokni az új környezetbe.

Dolga nem volt, sokat pipázgatótt, lézengett a piacon, az utcákon s természetesen nagy érdeklődéssel fordult új lakóhelye zsidó gyülekezetének ügyei felé.

Idégen, fővevény ember volt. Az első szombaton szerényen meghúzódott a templom utolsó padjában.

Kopott, rókaprémes, vedlettszőrű bekecsben, nagy üvegű pápaszemével az orra bubján áhítatos tisztelettel emelte föl a szemét a rasekóli pulpitus felé, ahol az aranyláncos, hóríhorgas hitközségi elnök ült. És áhítattal figyelt egy-egy szombaton, a hírneves rabbinusra, a nagyszerű szónokra és nagynevű tudósra, a harsányhangú főkántorra, akinek a bömbölő hangjától egy idő óta veszedelmes repedések támadtak a templom menyezeten s a többi tekintélyes balbószra, akik meglehetősen gyér számban gyülekeztek egybe a templomban szombatnapokon.

Olyan nagy tisztelet töltötte el az egész valóját az új környezettel szemben, hogy alig merte szóra nyitni a száját az előkelő kileben s majdnem hogy elájult a boldogságtól, amikor az egyik szombatnapon „hágbé” tisztséggel tisztelték meg.

Aztán lassanként egyre bátrabban emelte föl a szemét Reb Tanche Kremnitz a templomban. Kezdte észrevenni, hogy milyen kopottak a híres kile templomában a szőnyegek, milyen elhagyatott az Isten háza, alig vetődik be husz, harminc ember szombatontként, kezdte figyelni a kapacitásokat, azoknak olyan szűk markuk volt adakozásban, hogy még az is alig fért be a nadrag-zsebükbe, ahol azt örökké elrejtve tartották. Megfigyelte a nagy híres rabbinust, szegény, a legremekebb oratóiókat tartotta a néhány közönyös balbósznak, akik mindig csak azt lesték, mikor lesz vége a beszédnek? A főkántor ur hétről-hétre kétségbeesett rikoltozásokkal igyekezett elragadni a kisded publikumát s kapott érte hono-

ráriumképen egynéhány bömbölő skajachot — észrevette Reb Tanche Kremnitz, hogy itt az válik hangadó és nagyhatalmu potentátorrá, aki gorombán tud kiabálni a samesszel és harsány hangon rendelkezni a templomban — törpe nagyhatalmak a fűszeres kreizlerájok és állástalan ügynökségek tájairól, mindenki rabbi és hitközségi elnök, dönt, rendelkezik, ítélkezik, kritizál és kiabál és érvényesül.

Reb Tanche Kremnitz, a vedlett-kabátú, halkszavu és félénk fővevény az egyik szombaton aztán az utolsó padból fölvonult a templom középső hajójába, a rákövetkező szombaton már az első padba ült, rá egy szombaton aztán az előjárói székek egyikére telepedett. Senkise akadályozta meg benne.

Az egyik szombaton aztán fölemelte a hangját, tíz óra volt már s még nem kezdte meg a főkántor az istentiszteletet — Reb Tanche Kremnitz odakialtott neki felbődült méltatlankodással:

— Haszt ein lang Leben gehat. Worum fangen sie nicht an?

A templom közönsége fölfigyelt a goromba, erőlyes hangra. A szemek fölragyogtak:

— E graber Jüing! — mondták kedvteléssel, — der passt zu uns.

Reb Tanche Kremnitz mind hangosabb lett. Szombatról-szombatra többet kritizált.

Kritizálta a főrabbi ur beszédét: Zu wenig jüdisch — mondta egyszer. — Zu wenig filosofisch — mondta máskor.

Goromba volt a főkántor urhoz:

„bölc” néha egy nemzet képviselője, amikor az Uristen vaksággal veri meg. Amikor Hitler szorongatta Benest, mindenkor ott állott mögötte a lengyel nagykövet is. Mit is mondott a lengyel kormány képviselője?

Nekünk kell Teschen. Az a hallatlanul gazdag szénvidék, amelyen a sors véletlenül folytán százezer lengyel él. Elfelejtett akkor mindent a lengyel kormány. Azt is, hogy 150 évig rabságban volt, azt is, hogy a 36 milliós lengyel nép tekintélyes hányada ukrán és más nemzetiségű. Nekik akkor az volt a fontos, hogy mi van Teschennel. Nem vették észre, hogy a nagy német kolosszussal szemben milyen jó, hogy a déli sokszáz kilométeres határon nem kell hadsereget tartani, mert ott áll a fiatal cseh köztársaság a maga intakt seregeivel. De nem! Beck ezredes a földön heverő Csehszlovák köztársaságnak hátulról adta meg a kegyelemdőfést. Nem régen történt, emlékezünk rá egészen tisztán.

Azon a napon, amikor a berlini jegyzék jött a szudéta vidék ügyében, ugyanakkor jött a varsói jegyzék is. Csapataink bevonulnak Teschenbe. Nem várunk. Felszabadítjuk lengyel testvéreinket. A lengyel imperializmus orgiákat ült. A térdre rogyott, számos sebből vérző cseheknek ő is adott egy döfést.

Egy év telt el azóta és mi történik most. A németek követelik maguknak Teschent. Százezer lengyeljével együtt. Mi nem vitatjuk, hogy a lengyeleknek van-e igazuk? E pillanatban azt hisszük, az ő oldalukon az igazság. De „tegnap?” Amikor ők voltak a hódítók? Most, mintha fintort, keserű gunyos fintort mutatna a sors nekik. Azt a Teschent, amiért feláldozták déli határaitok biztonságát, most elveszik tőletek. A kard legendája ez, mely úgy szól, hogy aki karddal él, az kard által hal meg. Ez a sors grimásza, amelyet most a lengyelekre vicsořit. Teschen kellett? Ez az igazságtalanság jutalma, amely utoléri majd azokat is, akik most Teschent elveszik.

Dr Kabos Béla halála

Dr Kabos Béla egyéniségét sokan ismerték Erdélyben és nyugodt lélekkel mondhatjuk, hogy ahányan ismerték, annyian szerették is. Szerették és igen nagy-

rabecsülték. Férfias egyéniség, harcos szellem, művelt és sokoldalú ember volt. Élete egyik célja volt, hogy dolgozzon a közért, az emberiségért és legfőképpen a humanista eszmékért. Dr Kabos Béla hitt a legfőbb emberi jóban; a szeretetben és nem az idealisták okai annak, hogy ebben a hitben sokszor és sokaknak csalódnia kell.

Dr Kabos Béla 17 éven át elnökhelyettese volt a nagyváradi nyugati szerződésű hitközségnek és ezt a tisztséget nem dekorumnak fogta fel, hanem súlyos kötelezettségnek, amellyel a zsidó néphez tartozik. Dacára annak, hogy hosszú évtizedekig más ideológiában élt, a változott viszonyok folytán a zsidó népiség gondolatának egyik hirdetője lett. Nem hangosan és nem olyan lendülettel, ahogy azt a mai korban tenni szokták, de ez is jellemezte szubtilis egyéniségét. Elvégre a hatvanon túl nem lehet egyszerre sutba dobni egy élet minden meggyőződését és minden kényszerítő szükség dacára, csak logikus tartózkodással lehet a zsidóságot szolgálni. Ezt tette a most elhunyt dr Kabos Béla és a nemzeti alapon álló zsidók tisztelettel és mélyeséges becsüléssel látták azt a lelki vívódást, amely egy élet alkonyán lejátszódott ebben a fenékolt szellemű férfiuban.

Mozgalmass közéleti pályája volt. Végigélte a „régiváradai” életet, dolgozott, mint kiváló jogász, mint nagy lokálpatrióta és a kisebbségi élet más terénümán is igyekezett hasznos lenni. Az utóbbi években kizárólag a zsidó élet terén dolgozott. Akár menekültügyeket kellett istápolni, akár állampolgársági ügyek ezreit, akármilyen önzetlen közért való munkálkodás akadt, dr Kabos Béla mindig előjárt és fáradhatatlanul dolgozott a zsidóságért. Kiváló szónok volt és mély műveltséggel rendelkező férfiú. Még sokat várt tőle a nagyváradi és erdélyi zsidó közélet. De mintha a fátum ránehezede a sokat dolgozó közéleti emberekre. A halál az értékes életre les és ragadja el időnek előtte.

A nagy és megfeszítő egész évi munka után pihenni akart Dorna-Vatrán és ott betegedett meg hirtelen. Hazahozták Nagyváradra és betegágyából nem is kelt fel többé. Az egész város részvéte kísérte utolsó útjára. Sokezer emberen igyekezett

életében segíteni és ez meg is látszott a nagy részvételen, amely őt utolsó útján elkísérte. Emlékét még sokáig fogják megőrizni barátai, tisztelői és a zsidó közélet, amelyért olyan sokat tett...

A zsidó idegek háborúja

Sokat és sokszor ismétlik mostanában a lapok, hogy évek óta az idegek háborúja folyik szerte a világon. Aki tovább bírja idegekkel — mondotta Hindenburg annak idején, — az győz és ez ma is így van. Aki jobban fogja bírni, azok győznek. De nem beszél senkisémm ezzel kapcsolatban a zsidó idegek háborújáról. Sokat kérdezik, hogy lesz-e háború, vagy nem lesz? Ez lehet, hogy a lengyeleknek vagy németeknek kérdés, de nekünk zsidóknak egyáltalán nem probléma. Mert ellenünk már hadat üzentek a legtöbb országban már evekkel ezelőtt. Mi már kelet- és közép-európai zsidó több, mint hat éve, amióta Hitler uralomra került, már a fronton vagyunk. Mi vagyunk azok, akiket evakuáltak Berlinben és Bécsben, meg a többi részében a hitleri birodalomnak. Mi vagyunk azok, akiknek sorsán, békés polgári egzisztenciáján akkor is ráér gondolkozni a magyar pénzügyminiszter „végrehajtási utasítása,” amikor egész Európa lázban ég.

Hat millió zsidó ellen ádázul folyik a harc már hosszú évek óta. És a zsidó nincstelen, kifosztott milliók tetován ödöngenek és nem tudják, hogy mit is jelent majd a háború? Elveszik majd egzisztenciájukat? Már eddig is elvették. Meg kell halni koncentrációs táborban? Már eddig is meghaltak. Kergetik őket országhatáron át, — már eddig is kergették. Lehet, hogy más népek számára most indul majd meg a háború. De nekünk már folyik, sajnos keservesen folyik már évek óta. Mi legfeljebb úgy érezzük, hogy ezután eйдől az is majd, hogy marad-e belőlünk egy is életben Európa területén, vagy sem? Mert, ha a németek keresztülviszik akarataikat, akkor — amint Göbbels megmondta — egyetlen zsidó sem maradhat Európában.

Nekünk már csak újabb front jöhet a régi mellé és a mi idegeinknek amugy is vége van, mert ezt az idegfeszültséget nem bírjuk tovább. Sem mi, sem a többi emberek...

— Für so e gehelt singt ách die Fedák Sári, — mondta meggyőződéssel, — haszt mer e Koll géhat, vor lauter Koll hert ma ka Koll.

A samesszel, a dühös kis emberkével, aki rasekólnak vélte magát, összekapott. Egyszer azt mondta neki:

— Standepedere elcsapom magát.

A községben mind nagyobb tekintélyre tett szert. Azt mondták róla:

— Ilyen ember kell nekünk. Ez majd megtanítaná kesztyűbe dudálni ezeket az arrogáns domesztikokat. És vettek neki a Teleki-terén egy vadonatújnak látszó, öreg cilindert, amelyet a házmesteriél őriztek a többi hitközségi cilinderek között, hogy szombatoként kapja föl a fejére, ezzel is dokumentálva, hogy a vezetők sorába készülnek Reb Tanche Kremnitzet fölvenni. A vezetők sorába, akkért a főrabbi ur a nyitott frigszekrény előtt imádkozik, hogy „Mindenható Istenünk! Áldjad meg a te legdusabb áldásoddal e hitközség bölc vezetőit, terjeszsed ki a te atyai szárnyaidat fölélük...”

Reb Tanche Kremnitz nem volt rosszlelkű ember. Otthon, az ő felvidéki pátriájában, szegénységhez mérten, vándorszegényeket látott vendégül a péntekesti asztalánál s néhanapján az alkalmazottaknak is jutított egynehány garast.

Itt azonban hamar és bölesen belátta, hogy nem az ilyen szentimentális érzésekkel kormányozzák a kile hajóját a kormánypadon ülők.

Valahogy úgy érezte, hogy hozzá kell idomulnia az új és modern környezethez. Elkezdte hát so-

kálni a hitközség alkalmazottjainak jövedelmét. Miért nem vacsoráznak tökmagot a főkántor gyermekei? A nedővákat, a szokásos ünnepi adományokat eltöröndőnek hangoztatta a templom udvarán kolduló hitközségi „semmittevők” (badlanim) előtt. Egyizben a főrabbi urnak is meglehetősen nyers választ adott.

A koldusokra iszonyu kiáltozásokkal ráförmedt: „Törjék ki a nyakukat, nem kapnak egy megveszekedett garast sem”. Titokban aztán egynehány garast nyomott a markukba.

Amikor aztán egyizben a hitközségi teremben ráripakodott egy hatgyerekes, siránkozó özvegyasszonyra, hogy a kile nem hízalóintézet, — a hitközség mértékadó köreiből szállárdá vált a meggyőződés, hogy Reb Tanche Kremnitz a legmegfelelőbb jelölt a jótékonyági előljárói tisztségre.

Meg is választották egyhangulag erre a díszes pozícióra. Vedlett rókaszálas köpenyében, rojtos nadrágjában büszke méltósággal trónolt az előljárói széksben.

Tovább ordította. Basa-médra. Az alkalmazottaknak réme lett. Mindig azt indítványozta, hogy a fizetésüket le kell szállítani s hogy manapság ingyen is lehet embereket kapni s hogy a főkántor miért ne lehetne egyben samesz is?

Még nagyobb méltóságra emelkedett. Megválasztották templomi előljárónak. Most aztán igazán kieresztette a hangját. Szidta, mint a bokrot a kántort, olyan a hangja, mint egy meghízott bölömbikác.

Szidta a kórust: úgy brekegnek, mint a békák a tiszai zombékban. A samesznek az életét elkésértette, egyszer a nadrágszíjját is leoldotta, hogy elveri vele, mert egy percet késett az istentisztelettről.

S amikor aztán a horihorgas, aranyláncos rasekól meghalt, szó se lehetett másról, csak Reb Tanche Kremnitzről. Megválasztották rasekólnak, minden alkalmazotti nagy rémulétre. Böjtnapot tartottak a megválasztása napján.

Ferenc József király jött el egyizben az ő rasekólságának dicsőséges idejében a városba, az ősi hadgyakerlatokra.

Reb Tanche Kremnitz kijelentette, hogy az eddigi szokásoktól eltérően nem a főrabbi ur, hanem ő fogja a király elébe a hitközség deputációját vezetni. A főrabbi urat fizetik, hát ő ne vezessen.

S amikor ott állott a deputáció a király előtt, Reb Tanche Kremnitz, a rasekól egyenként bemutatta a küldöttség tagjait öfelségének. Ilyképpen:

— Ferenc József, az első — Kohn Jakab, a chevra elnöke.

Aztán tovább:

— Ferenc József, az első — Toch Simon, a malbis arumim elnöke.

— Ferenc József, az első — Blum Dávid, a tükvöl.

A király mesolygott s közbevágott a Reb Tanche szavába:

— Talán fölösleges, hogy engem tovább is bemutatasson. Az urak már bizonyosan tudják, hogy ki vagyok...

Wasserstrom Sándor:

Bucsu Kárpátaljától...

Néhány epizód még a szenvedő Felvidékről és Kárpátaljáról. — Az Ég legyen veletek zsidó testvérek és adjon az eljövendő ujesztendő gyógyulást fájó sebeitekre

Ha orvosilag lehetne megvizsgálni a kárpátaljai életet, akkor a professzorok olyan pulzust konstatálnának, amelytől egészségesnek látszó embernél égne meredne az orvos hajszála. Érezzük mindannyian, hogy valami generális hiba lehet itt. A végigjárt uccákon nyomott a hangulat, rengeteg a panasz. Nem csupán a zsidó kereskedők és iparosok panaszkodnak, akiknek a három hónapi kíméleti idő hamarosan letelik és nem tudják, hogy mi lesz a sorsuk. Minden vonalon ellankadt a vállalkozási kedv, a kényszerkiürítések sem kezdődnek meg, mert nincsen sehol komoly vevő, legfeljebb olyanok vannak, kik minden ellenérték nélkül ülnének a boltokba és ipari műhelyekbe, hogy megfelelő tudás és szakértelem nélkül folytassák az üzletvitelt.

1.

EGY KÁRPÁTALJAI TEXTILKERESKEDŐ ÖNVALLOMÁSA

— Apám negyvenöt évvel ezelőtt alapította meg azt a textilkereskedést, amelynek iparjoga most revízió alatt van. Ezért hónapok óta teljes bizonytalanságban élek. Évtizedek szorgalmas munkájával szép raktárt teremtetünk. Az üzlet, ahogy a konjunktúra, vagy dekonjunktúra diktálta, jól ment, vagy pangott, de minden eshetőségre be rendezkedtem. Soha nem törődtem semmiféle politikával, csak azzal, hogy a családomban szokásos kereskedői tisztességgel vezessem tovább az üzletet. A régebbi impérium alatt csak azzal törődtem, hogy összeütközésbe ne kerüljünk a csehekkel. Keményen és szorgalmasan dolgoztunk és soha semmiféle összeütközésünk nem volt a hatóságokkal.

— És most? Nem tudom mi lesz velünk. Állítólag a miniszteriumokban augusztus végéig döntenek az összes iparengedélyek revíziója felett. De amíg ez nem történik meg, mozdulni sem tudok. Az üzletmenet pang, az áraknak szokásos idényszerű felírására nem is gondolhatok. Ez ami mérhetetlen kárára van mindennek, mert ezzel az egész felvidéki élet szekere kátyuba jutott. Az emberek nem vásárolnak, mert azt hiszik, hogy a kényszerkiürítések folytán olcsóbban szerzik majd be szükségleteiket. A nagykereskedő sem tud eladni, a gyáros hiába áraszt el bennünket kecsesítő ajánlatokkal: nincsenek vevők és nem tudjuk, mit hoz a holnap? Ideges, nyomott hangulatban élünk, nincsen kedvünk semmihez...

2.

EGY SÜLYOSAN SEBESÜLT, AZ OROSZ FOGSÁGBÓL CSEREROKKANTKÉNT HAZAKERÜLT KITÜNTETETT FŐHADNAGY VALLOMÁSA:

— A világháború alatt a 82-ik gyalogezred főhadnagya voltam, a nagy- és kisezüst vitézségi érem tulajdonosa, sulyos sebesülten orosz fogságba kerültem, ahonnan 1917-ben csererokkantként kerültem haza, de még így is szolgáltam a világháború végéig. A legnagyobb adófizető voltam a textil-szakmában, a helyi bizottság a legmelegebben véleményezte iparjogomat, mert az elmúlt husz év alatt mintaszerűen viselkedtem. Ennek ellenére a napokban megkaptam a határozatot — iparjogom megszűnt. Három generációnak heróikus munkáját tették semmivé egyetlen tollvonással.

3.

EGY KÖZSÉG KÉRELME ZSIDÓ ÜZLETE FENNMARADÁSÁÉRT

Ugyancsak megható, amit Nádszegről, egy egészen kis községről beszélnek, ahol egy Schlem Salamon zsidó boltos iparjogát vették el és érdekében 43 aláírással ellá-

tott kérvény került a miniszteriumba. A kérvény szövegének kivonatolt tartamát is láttuk:

— Nagyméltóságú kereskedelmi miniszter ur! Alulírottak azzal a kéréssel fordulunk a nagyméltóságú kereskedelmi miniszter urhoz, hogy mint nádszegi lakosok kérve-kérjük a Schlem Salamon nádszegi vegyesáru üzletének további fennállását, mert mi azt nem nélkülözhetjük. Husz év alatt, amikor a szövethetőkben nem adtak árut, csak készpénzért, ő mindég adott és nélküle régen éhenhaltunk volna. Amikor a cseh adóhivatalnak nem tudtuk fizetni, hozzá fordultunk és ő mindég segített, de nem kamatért és sohasem számított többet, mint amennyit adott. Sohasem használta ki szorult helyzetünket. Kérjük a kegyelmes miniszter urat, hallgassa meg kegyesen kérésünket. Maradunk alázatos tisztelettel a felvidéki nádszegi magyar lakosok. Nagy Jenő és 45 aláírás.

Külön írt még Sárkány Domokosné eredeti stílusában, aki megírja, hogy akkor is adott neki egy zsák lisztet, amikor 200 „cse” koronával tartozott és azt mondta, amíg ő ott van, addig nem vesz éhen senkisé.

4.

LEZÁRT REDŐNYÖK

A két legnagyobb ruszinszkói városban, Munkácsban és Ungváron egész uccasorokon lezártak az üzletredőnyök. Rossz üzletmenet és iparrevízió. Egyik a másikkal szorosan összefügg. A neimregiben kinevezett báró Perényi Zsigmond kormánybiztos működése elé bizalommal néznek, mert ha nem is várnak tőle „protektiót”, de igazságot, ami feltétlenül kijár a felvidéki zsidóságnak. Nem lehet szemet hunyni és észre nem venni, hogy ennek a két nagy városnak kereskedelmi és ipari élete teljesen zsidó kézben van. Nem lehet ezt nem tudomásul venni és ha ezt megbénítják, akkor semmi sem akadályozhatja meg azt, hogy közigazgatásilag is meg ne rendüljön a Kárpátalja egész ügyvitele.

A lezárt redőnyök előtt hiába állnak a munkácsi híres zsidó taxisok és kocsisok. A mindennapi élet robotosai ők, akik akkor is bátrak voltak, amíg a januári napokban járművükkel úgy segítettek, mint a marnei csata idején a párisi taxisoffőrök. Ez a dolgozó réteg az, amelyet senki sem akar még a második zsidótörvényben sem a „kivételek” közé sorolni. Ezekre hárul minden teher. Ők senkinek sem barátai, védenek nincsenek, ők azok, akik leghamarabb vesznek el a társadalom tengerének mélyén, a legszomorubb proletársorsban.

„Tiszteljétek a közkatont!” Petőfi mélyértelmű intelme szólal meg bennünk, amikor ezeket a taxisokat, bérfuvarozókat látjuk. Tiszteljük őket, az egyszerű zsidókat, a dolgozó, küzködő zsidót, aki nem titkos tanácsos, nem kormányfőtanácsos, nem egyetemi tanár, nincsen Lipót-rendje, sem vaskoronarendje, de a „rendnek” mégis legfőbb támasza és pillére, becsületes, istenfélő, önfeláldozó zsidó.

Mielőtt búcsuznánk Munkáctól és a többi kárpátaljai és felvidéki várostól, azt kell megdöbbenet lássuk, hogy nem csupán mi búcsuzunk ettől a vidéktől, a valóságban én és gondolatban e cikksorozat olvasói. A legszomorubb az, hogy ennek a vidéknek törzsökös régi zsidói is lassankint megbarátkoznak a gondolattal, hogy búcsuzni kell. Az Ung és Latorca partján hervadoznak már a falevelek. Elul hónapjának hangulata ráfekszik a városra és csaknem valamennyi zsidó meg kell csipje saját karját, hogy vajjon nem-e álmodta át az elmúlt esztendő. Egy évvel ezelőtt, szeptemberben, még lord Runciman tárgyalt Prágában és a szudéta vidék izgalmi kötöttek le minden figyelmet, ma pedig

A zsiros, pattanásos arcbőr

kezelésénél jól bevált
SUI.FAMYL-
készítmények: puder, krém
és szappan, megvédik az
arcbőrt a napfény káros
hatásától. Eltüntetik a szep-
lőket és foltokat.

nincs már iparigazolvány, nincsen jövő, ellenben létezik a zsidótörvény és valahol keresni kell egy talpalatnyi helyet, ahova el lehetne jutni. A fiatalok akármilyen kalandos utra vállalkoznak, mert egy falat kenyér sem jut már nekik. Nekirohannak a határoknak, csak hogy eljussanak egy-egy kikötőbe, hogy onnan kísértet hajók fenekén eljussanak Palesztinába.

Vajjon mit szólna a régi rebbe, ha ma is élne és látná, hogy az általa annyit ócsárított Erec fogadja be falai közé ezeket a rohanó, nincstelen zsidó szerencsétleneket.

5.

STERNBACH DOKTOR NAGYVÁRADI VONATKOZÁSAI

Munkácsi helyi kórologitájhoz

még sok érdekes egyéniség szorosan hozzá tartozik. Így írunk kell Sternbach doktortól, aki igen vallásos orvos, reggel-este templomba jár és hűséges hordozója a legigazabb vallási tradíciónak. Amikor beszélgettem vele, felelevenítette nagyváradi kapcsolatait. Sokan emlékeznek a nagyváradi zsidó kórháznak arra a kiváló orvosára, aki a világháború idején élt Nagyváradon, majd a harcra ment, ahol súlyos betegséget kapott, amibe bele is halt. Sternbach doktornak elhunyt fivére szintén nagyon vallásos ember volt, akit nagyon szerettek a nagyváradi zsidó társaságban és akinek tragikus halála annak idején mély megdöbbenést keltett mindenütt, ahol ezt a nagyszerű embert és kiváló orvost ismerték. Sokan még ma is ápolják szomorú emlékét és emlegetik, mint a férfias erényeknek egyik korán elhunyt képviselőjét.

Nem mondom el mindent Sternbach doktornak, mert minek is feleleveníteni a múltat, hogy fivére annak idején annyira megszerettette magát sok emberrel, közöttük egy derék nagyváradi leánnyal is, hogy az bánatában és gyászában több, mint tízenöt évig gyászolta elhunyt vőlegényét és akkor fiatalon utána halt. Szerelmem volt ez, tiszta, földön túli szerelem, mely a siron túl is tart.

Sternbach doktortól a héber gimnázium templomában találkoztam, ahol sok időt tölttem, hogy mint orvos is becsülik és tisztelik. Lelkes cionista munkát végez, azonban lehetőleg a kullszák mögött marad. Nagyszerű mecénása és minden zsidó ügynek felkarolója, a már általam említett Berger Zsigmond igazgató, aki szabad idejének javarészét teljesen a héber gimnázium fellendítésének szenteli.

6.

ISKOLAPEDELUSBÓL — PROFESSZOR

Ugyancsak érdekes tpusa a munkácsi zsidóságnak Moskovits Sch. L. tanár, aki egyszerű pedelusa volt a gimnáziumnak (egy évvel ezelőtt írunk már róla, de most személyesen ismertem meg) és amikor napi nehéz munkáját elvégezte, kilenc élő gyermekének eltartása és nevelése mellett maga is tanulatott, amíg annyira vitte, hogy ugyancsak ott a gimnáziumban leérettségizett. Azóta már ezen is túlhaladt, mert tanára annak az iskolának, ahol pedelusa volt. Igazi érdekes és tipikusan munkácsi karrier. A zsidó tudásvágy és akarat mintaképe. De nem csupán tanár lett, hanem kitűnően ír is és néhány jiddis munkája már nyomtatásban is megjelent. Közben kilenc gyermekével él, akik mind de-

rék gyermekek és maholnap segítőitársai lesznek apjuknak a kenyérkeresetben.

7.

**GÜNSZ HERMANN,
AKI ISMÉT HITKÖZSÉGI TITKÁR,
RABBI TEENDŐKET IS VÉGEZ**

A munkácsi rebbe sohasem szónokolt olyan tónusban, ahogy azt az askenáz mentalitás megszokta. Nem prédikált úgy, ahogy a sablon szerint ehhez hozzászoktattak bennünket. Ez nem akar kritika lenni, inkább nézzük azt, hogy ki volt az, aki ezt a hiányt pótolta a hosszú évtizedek alatt. Ősz, jó megjelenésű, nagytudású és rendkívül jóakaratu férfi, akinek neve **Günsz Hermann**. Ő a munkácsi hitközség főtitkára. Rendkívüli tudását, mely vallásosságát mindenütt elismerik ugyanígy, hogy rabbiteendőket is végezhe. Sőt, végez is. Amikor egy-egy világi reprezentáció kellett, vagy magyar szónoklat, akkor ott állott Günsz Hermann, aki jó tollforgató, de nagyon jó szónok is. Éppen az utóbbi hónapokban volt többször alkalom arra, hogy ezt a képességét bebizonyítsa. Így többek között a kárpátaljai harcok során elesett Löwinger Lajos katona felett tartott gyászbeszédet, amely nagy hatást váltott ki a megjelent katonai és polgári előkelőségek előtt is.

Günsz Hermann főtitkár-rabbi szintén egyik érdekes és jellegzetes egyénisége Munkácsnak, az a típus, aki posszibilis tudott lenni minden irányban és megfelelt még a legextrémebbeknek is. Vele bezárt a sor, amelyről írt akarunk. Ha csak nem említjük még meg dr. **Fried Sándort**, aki tüzettsé volt és a cseh impérium alatt exponált magyarpárti, aki még a százéves urikaszinónak ma is alelnöke és akit még Fekesházy Zoltán alispán is megdicsért. Ahogy dr. Péter Zoltán a magyar sportélet és színház fenntartása tekintetében dolgozott értékeset, meg Ormos Ede városi főmérnök, aki mint a magyar öslakó tüzlők parancsnoka játszott szerepet.

Figurák, akiket majd megírt és megír a későbbi történetíró. Ma azonban sors és kortársa ismeri érényeit, néha hibáikat is, de így érthető és így értékelhető valamennyien.

8.

SEGITSÉG!

Eppen ezekben a napokban, mikor nehéz szívvvel újra átgondolom az egykori köztársaság zsidóságának mai drámáját, a genfi cionista kongresszuson is elhangzott a cseh-morva protektorátus cionista delegátusainak tolmácsolásában egy tragikus csengésű nyilatkozatot, amely óvatos fogalmazása ellenére is, megrendítő mélységeket tár fel. Iktassuk ide ezt a nyilatkozatot:

„A cseh-morva protektorátus cionistáinak nevében tolmácsoljuk a cionista mozgalomhoz és szervezethez való hűségünk és hozzátartozásunk kifejezését. Emlékeztetjük önöket arra, hogy mi azon időkben, midőn a zsidó sors nyomása nem nehezedeit közvetlenül valamennyiünkre, kipróbált cionista szervezet felett rendelkezünk, amelynek Palesztina felépítéséért való teljesítményei állandóan fokozódtak. Olyan személyiségeket adtunk a jisivnak, akiknek neve nem a legrosszabb hangzású, chaluć ifjúságunk kolóniákat létesített, amelyekre büszkék vagyunk és ma is rendelkezünk a fiataloknak nagy tartalékja felett, akik nem a mai helyzettől tüzetve, hanem cionista nevelésük folytán kopogtatnak Palesztina kapuin. Az ifjúság zárt sorai mögött állnak azonban a cionista középosztály, intellektuelek, kereskedők, tisztviselők, de sok kézműves és mezőgazda is, akiket keserű önszemrehányás kinez, hogy miért nem lépnek az előző években már a cionista beteljesítés útjára.

Mindezen emberek objektív és komoly helyzetét az jellemzi, hogy rövidesen minden körülmények között ki kell vándorolniok. Lelkük szubjektív szükségése azonban az aliját kívánja. Nem állnak többé

önök előtt, mint propagandisták, jegyzők, vagy gyűjtők, hanem, mint emberek, akik megosiromolják a jisiv kapuit. Az ő megbízásukból kérjük mi, a protektorátus delegátusai a cionista mozgalom segítségét az alijához és Palesztinába való beilleszkedéshez. Mi nem menekülünk tervszerűtlenül és fejtellenül. Nem jövünk egészen üres kezekkel. Nem jövünk cionista iskolázottság nélkül, hanem, mint olyan fegyvermezett cionista elem, amely kész fokozni a jisiv építő és teremtő erőit. Önmagunkat ellenőrző és önszegélyző intézményeket akarunk teremteni Erec Jiszraelben, hogy alijánk ne jusson zszakuccába. Reméljük, hogy a cionista mozgalom nem fogja megtagadni tőlünk szimpátiáját, úgy, ahogy mi is a cionista eszme mögött álltunk annak legnehezebb óráiban.”

Zsidó menekültnyomor Sanghaiban

Hirt adott róla lapunk is, hogy a sanghai-i hatóságok megtiltották a menekülteknek, — akik most érkeznek Európából, — hogy partra szálljanak. Különösen a nemzetközi negyedben tiltják az újabb bevándorlást. A sanghai-i hatóságokhoz kérvényt nyújtott be az ottani hitközség, hogy ezt a drasztikus intézkedést fűgesszék fel annál is inkább, mert tizenöt hajó van most uton, amelyek menekült-rakományukat Sanghaiban akarják partra tenni.

SANGHAI ALKONYA

A kínai-japán háboru ezt az egykor oly élénk-forgalmu világvárost nagyon visszavetette a fejlődésben. Amit „élet”-nek nevezünk, az arra a két koncessziós területre zsufolódik össze, amelyet japán csapatok vesznek körül. Ezeket a rendkívül szűk területeken él sok ezer kínai menekült s, akik a nagy birodalom minden részéből érkeztek ide, hogy menedéket találjanak. Rettentő helyszűke van. Aki teheti, az rendkívül nagy bért fizet. Több család zsufolódik össze egyetlen szobába, amely egyidejűleg lakoszoba, konyha és hálószoza. Vannak sokan olyanok, akik csavargó módjára élhetnek ezeken a területeken és ezek a boldogabbak.

Sanghai 1939-ben. A koncessziós területek szélein szalma-sátrak vannak, amelyekben a hadizónákból érkező menekültek huzódnak meg. Gyakran megtörténik, hogy forró nyári napokon kigyulladnak ezek a sátrak és lángok martaléka lesz a sok szalmaputri. Az elmúlt nyáron nem volt hét, amikor el ne égett volna többszáz ilyen sátor, amely természetesen számtalan emberáldozatot is követelt.

TIZEZER ZSIDÓ MENEKÜLT

Ilyen nyomor között kell éljén tízezer német zsidó menekült is.

Most 1939 augusztusában több, mint tízezerre növekedett a számuk, ez év májusában csak 8.800 volt még. A „China Press” ama félelmének ad kifejezést, hogy ez a tízezernyi szám rövid néhány hónap alatt a kétszeresére fog emelkedni. Miből élnek ezek az emberek? Azok az összeggek, amelyek a német menekültek segélyezéséhez szükséges, már régen tihaladják az összeget, amely a segélybizottságok rendelkezésére áll.

Sanghaiban körülbelül 40.000 külföldi él. Ebből 20.000 az orosz, akik nagyon szegényes körülmények között élnek, 2000 német, 1500 francia, 8000 angol. A többiek portugálok, amerikaiak, olaszok és a többi népek fiai. Ezek a külföldiek, amíg kevés emigráns élt ott, nagyon nagyvonaluan segítették őket. Amikor azonban a bevándorlás napról-napra jobban nőtt a középeurópai menekültekkel, ez a segélyforrás mind lassabban csörgedezett.

A segélyezőbizottság évente 40—50.000 kínai dollárt gyűjt. Ez az alap szolgál arra, hogy menekült kínaiakat és külföldieket segítsen. Ezt az alapot támogatják az összes külföldi kereskedők és magánemberek, akikhez a zsidó menekültek is fordulnak. Sajnos, való tény, hogyha ez az összeg kizárólag a zsidókat segítené, akkor is csak alig negyedrészre annak az összegnek, amely szükségeltetik. Nemrégiben egy kímutatást küldtek, amely szerint havonta több, mint 200.000 dollárra van szük-

Az egész nyilatkozat egy S.O.S. kiáltás. Mentsetek meg lelkeinket! Vajjon sikerülni fog-e? Felvidék, Kárpátalja, Cseh és Morva protektorátus... milyen megpróbáltatások várnak még az ittélő zsidóságra?...

Nem tudunk, de ne is akarjunk felelni erre a nyugtalanító kérdésre.

Munkács és a többi városok, egyidőre bucsut mondok nektek. Az Ég legyen veletek. Legyen könnyebb sorsotok kárpátaljai zsidó testvérek, akik megérdemelnétek már a sorstól, hogy nyugodtabb és boldog napokat érfetek meg, hogy legyen a zsidóságnak ez a része mentes minden megpróbáltatástól. Hiszen megbűnhödtétek a multat és a jövődőt is...

ség a zsidó menekültek felsegítésére. Ezzel szemben a bevételi források mindinkább kimerülnek. Sok pénzt küldenek Angliából és Amerikából, de a lakásnyomoron és munkanélküliségen nem tudnak segíteni. Nagyon sok menekült a hálókereskedelmre veti magát, hogy éhen ne haljon, de legelőbbje hajótörést szenved. Elkergetik őket az ajtók elől.

A SANGHAI MENEKÜLTNEGyedben NAGY JÁRVÁNYOK DULNAK

A nagy forrósággal egyidejűleg fellépnek a tömegjárványok is. A zsidó menekülteket tömegotthonokban helyezték el. Ezeken a helyeken semmiféle egészségügyi berendezést nem csináltak.

Sokan közülük nem ismerik a trópusi viszonyokat és nem oktatták őket a preventív intézkedésekre és nem is készítették elő a hygenikus berendezéseket. Május óta a zsidó menekült-táborban rettentő sarlach-járvány dühöng, amely napról-napra erősödik. A „China Press” szerint május 7-ike óta több, mint ötszáz eset volt. A sanghai-i városi tanács nagy erőfeszítéseket tesz, hogy megelőzze és ha lehet, megakadályozza a járvány terjedését. Az utcákon állandóan cirkulálnak a Vörös-Kereszt autói, amelynek személyzete szisztematikusan védőoltással látják el a lakosságot. Félnék attól is, hogy kolerajárvány is kitörhet. A vérhas is nagyon grasszál. Meleg van és trópusi nedvesség.

A legtöbb zsidó menekült a japánok által megszállott nemzetközi negyedben lakik. Ez túl van a hidon, amely a határt képezi. Mivel ezen a területen nem akarnak a régi lakók tartózkodni, mert nagy a háborus veszély, ezért sok helyen nagy házak váltak lakatlanná. Itt folytak le a nagy összecsapások annak idején, amikor kitört a japán-kínai háboru. Vannak itt széjjellőtt épületek, leégették és a nagy pusztítás egyéb jelei.

Hallatlan nagy nyomor, járványok, lakáshiány, éhség uralkodnak és minden egyéb káséró jelensége a háborunak. Ezt találják ott a sanghai-i menekültek. Ez a nemrég még oly kedves és barátságos város most egészen más képet mutat. A gazdasági élet romokban hever a háboru óta, legtöbbször élelmiszerhiány is uralkodik és még az ország belsejéből érkező menekültvonatokat is fogadni kell és a kínai szerencsétleneket is ellátni. Ezért kétszeresen kínos a német menekültek helyzete.

Talán nem szerencsétlenség, hogy Sanghai bezárja kapuit a menekültek elől, mert kínlódni, meghalni járványoktól és fedél nélkül élni, nem érdekes s méghozzá tízezer kilométert utazni a tengeren. Ezért jó volna fel is hagyni Sanghai-t, — de hova menjen a szerencsétlen európai zsidó, hova? Ezért kellene ezerszeresen is — Palesztina, mint szabad bevándorlási terület.

Olcsón és jól élkezhel

Herschkovits
orth. kóser pensiójában

BUCUREȘTI, Str. Carol 25. I. emelet
(bejárat Strada Soarelui 7).

Az erdélyi zsidóság legkedveltebb találkozó helye

Pensiunea KATZ

BUCUREȘTI, Str. Căpitan Feraru No. 6.

Parter, în dosul Teatrului Regina Maria la Podul Senatului. TELEFON 5,43.05.

Hírek

Inscris în registrul publicațiilor periodice prin ordonanța No. 9/1938. Dos. No. 805/1938. Tribunalul Bihor, Secția III-a.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Oradea, Str. Miron Pompiliu No. 8.

Telefon: 24-40

Naptár 5699

Péntek: Elul 17, szeptember 1.

Szombat: Elul 18, szept. 2. — 3-4. שבת

Heti szidra: כי תבא

Heti haftora: קומי אורי

Szombat kezdete:

üzlet bezárás 6.48

gyertyagyújtás 6.58

Istentisztelet kezdete 7.08

Szombat befejezése 8.04

Nekünk már rég hadat üzentek!

Veszed-e észre zsidó polgártárs, hogy mennyi minden történik napjainkban? Észre kell vened, mert hiszen nem tudsz egyetlen lépést sem tenni anélkül, hogy szembe ne találkozzál a nagy és adáz ellenséggel, az antiszemitizmussal.

Most, amikor a szó legszorosabb értelmében katonák milliói néznek farkasszemet egymással és hajszálon függ a béke vagy háboru sorsa, akkor te zsidó polgártárs, rémülten látod, hogy a legkeményebb harc elrendelt folyik. Olvasd csak el a Führer helyettesének, Hess Rudolfnak legutóbbi nyilatkozatát. Azt mondja, hogy a zsidók érdeke a háboru. Az angoloké és a zsidóké. És te polgártárs azért akarsz háborút, mert a zsidók uralma végetért Németországban. Érted ezt testvér? Tudtunkkal arról van szó, hogy a német „életter” olyan éhes, hogy újabb államokat akar lenyelni. Egyelőre kelet felé indult és Ausztria, meg Csehszlovákia után most Lengyelországot akarja feltánni. És mert ezt a brit birodalom, meg a franciák, meg az amerikaiak nem akarják tétlenül nézni, a maguk érdekének szem előtt való tartása mellett, akkor Hess ur azt mondja, hogy a zsidók uszítanak. Tehát csak mi zsidók akarjuk azt, hogy Hitler ne uralkodjék az öt világrészen. A többi népek már boldogan alávetnék magukat a német katonai fölénynek és erőszaknak, csak mi zsidók vagyunk ennek akadályozói. Ilyen hallatlan brutalitással követnek el erőszakot a német vezetők a józan logikán, amely a birodalom határain belül régen megszűnt irányító faktor lenni!

Nem is akarjuk és nem is szabad az emberiség zömét oly bornírtak tartani, hogy ezt az örületet elhinnék. Szerintünk inkább az az igazság, hogy nekünk, szegény, szerencsétlen zsidóknak unisono üzent hadat az egész emberiség.

Mert mi is volna egyéb az, mint hadüzenet, hogy a palesztinai partok mentén nem csupán azon a bizonyos nemzetközi jog szerint fennálló három mérföldön van brit felségjog, hanem a brit hajók rátüzelhetnek minden hajóra, amely meg akarja közelíteni szerencsétlen menekültekkel megrakodottan a palesztinai partokat. Nekünk flottanélküli hadsereg és országnélküli, kergetett, üzött és hajsolt zsidóknak már hadat üzent a

büszke brit hajóhad. Mi már „hadiállapotban” vagyunk velük. Meg hadiállapot az is hogy egy legtávolibb gyarmatra sem mehetünk, de az Egyesült Államok kapui is zártak szerencsétleneink előtt a „zsidóháboru” már réges-rég folyamatosan van.

A fáma azt mondta, — mi már régen nem hiszünk benne — hogy a szovjetben nincsen zsidó és nemzsidó között különbség. Mi azt hirdettük eddig is, hogy van. Csak nem jutnak ki a hírek és talán nem oly élesen látható, mint más országokban. De Stalin és Hitler szövetsége után nem lehetetlen, hogy terjedni fog az antiszemitizmus a szovjetben. Mert a mi hagyományos szerencsétlenségünkhöz tartozik az is, hogy előbb fog naggyá lenni a „buták szocializmusa” Oroszországban, mint az „okosaké” Németországban.

Hess Rudolf angol-zsidó machinációnak tartja a mai helyzetet. Mily szerencse, hogy ettől a gaz frazeológiából kihagyja már a „bolsevista-zsidó” kifejezést. Mintha most már nekik jól is fogna a kommunizmus, amely ellen az egész világot harcbahívták. Ilyen hazugságra, ilyen szédítésre és az emberek hallatlan butaságára és korlátoltságára van felépítve a nemzeti szocializmus minden tézise. És ami a legszörnyűbb, el is hiszik az ember-százmilliók, hogy ez a sok hazugság még valami alappal is bír. Mi régen tudjuk, hogy áldozatok vagyunk, ártatlan, szerencsétlen áldozatok, akik csak egyért fohászkozhatunk: hogy bár felnyitná már az Örökkévaló a vakon járó embermilliók szemét és tisztán látnák, hogy életükkel és halálukkal milyen könnyelműen játszanak a világtörténelem legnagyobb gengszterei.

— LAPUNK LEGKÖZELEBBI UNNEPI SZÁMA f. hó 13-án, szerdán, Erev Ros-Hasonokor jelenik meg.

— Az iskolás gyereket meghűléstől óvja a DIANA sósborszesz bedörzsölés.

— ELJEGYZÉS. — Schlesinger Klára (Carei) és Gottdiener Sándor (Kassa) jegyesek. (M. k. é. h.)

— A ZSIDÓ DIÁKOK VILÁGKONFERENCIÁJA GENFBEN. (Genf.) Tizennyolc ország képviselőinek jelenlétében augusztus 20-án nyílt meg Genfben a zsidó főiskolai diákság első világkonferenciája. A Zsidó Világkongresszus nevében Rigner, a zsidó ifjusági kongresszus nevében Jaques Jefroykin és az amerikai küldöttség nevében Kiepec professzor üdvözölték a konferenciát. Több nemzetközi diákszervezet üdvözölte írásban a konferenciát. Samuel Segall nagyszabású referátumot tartott a zsidó diákság világszövetségének munkásságáról a különböző európai államokban. Ismertette a szakmai átképzés kérdését és hálás szavakban emlékezett meg a Georges Bonnet francia külügyminiszter vezetése alatt álló központi menekültügyi bizottság támogatásáról, amelynek segítségével sikerült a zsidó diákság világszövetségének számos, hazájukból elűződött zsidó diákot Franciaországban a földművelésében elhelyezni.

Az ardeali zsidók találkozóhelye

BERKOVITSNÉ

(Oradeáról)

orth. kóser étterme

(a baia-marei rabbi hechsere)

BUCUREȘTI,

Sir. Lipscani 7.

Telefon: 462-91

30000 hánamögött. Postavamma szemben

Megmérgezhető-e a szervezet egyszerű ételekkel is?

Igen! Ha a gyomor nem emészt rendszeresen, ha a máj nem működik rendszeresen. Mert tudvalevő az, hogy minden megévelt étel emésztése alatt mérges anyagok is választódnak ki, amelyeket főleg a máj és vese hivatott méregteleníteni. Ha ezek megbetegszenek, akkor állandóan a szervezetben egy abnormális mérgeles állapot képződik, salakok, savak, meszesedések formájában, amelyek rendkívüli rombolásokat idéznek elő később szervezetünkben.

A világhírű amerikai Gastro D. gyógyszer, amely ma már a gyomorbetegségek közkincsévé vált, főleg az emésztő szervekre bir rendkívüli hatással, normális állapotot teremt és a már fennálló gyomor, bél, epe, vese és májbetegedéseknél a legkitünőbb eredményeket érték el vele.

Gastro D. kapható gyógyszerárakban és drogériákban, vagy postán megrendelhető 135 lej utánvét mellett Császár E. gyógyszerárakban, București, Calea Victoriei 124.

— TEL-AVIV VÁROSÁNAK UJKOLCSONE. Tel-Aviv városi tanácsa néhány hónappal ezelőtt nagyarányú városrendezési tervet készített, amelyek költségeinek fedezésére 670.000 fontos kölcsön felvételét határozták el. A kölcsönt egy londoni zsidó bankcsoport folyósítja. A kölcsönből elsősorban csatornázási munkálatokat, közműveket építenek Tel-Aviv új városrészeiben, amelynél több, mint ezer munkást fognak foglalkoztatni. A kölcsönt a palesztinai kormány engedélyezte és így már a közeli hetekben kibocsájtják.

Ma már mindenki cipőszükségletét

Kohn István
cipőszalonjában szerzi be!
Oradea, Parcul Traian 1.

Dívat- és gyógycipészet

— A timișoara-i nyilvános zsidó főiskola I. osztályába a felvételi vizsgákat szeptember hó 4-én lesz. A kereskedelmi liceum V. osztályába a felvételi vizsgákat szeptember hó 5-én kezdődik. Az összes többi osztályokban, a leánygimnáziumban is, a beiratások augusztus 25-én indulnak meg.

A vidéki tanulók a legelőnyösebben

A KÓSER FIUINTERNATUSABAN

helyezhetők el. Prospektust kívánatra küld az igazgatóság (Timișoara, I. Blvd. Diacovici Loga 3.)

— AZ ARGENTIN KÜLÜGYMINISZTER A MENEKÜLTEK BEVÁNDORLÁSA ELLEN. Az argentin parlamentben nagy vita volt a középeurópai menekültek bevándorlásának megakadályozására hozandó intézkedések ügyében. Padilla földművelésügyi miniszter kijelentette, hogy a kormány által hozandó korlátozó intézkedések csak átmeneti jelegűek és hogy ő maga barátja a bevándorlásnak. Ezzel szemben Cantillo külügyminiszter kifejtette, hogy a bevándorlók semmiesetre sem kerülhetnek ki a „nem kívánatos elemek” és menekültek közül, akiket más államok faji, vagy politikai okokból kiűldöznek. A bevándorlás szabályozására gazdasági terv és új telepítési törvény kidolgozását tartja szükségesnek.

Ezüst

menorák, gyertyatartók,
serlegek, evőeszközök,
templomi kegyeszerék bár-
mily művészi kivitelben leg-
olcsóbb árban.

Gyártása és eladása:

„TACAMUL“
ezüstáru gyárban

CLUJ, Str. Gen. Neculcea No. 8.

— EGY GYAKORLOTT MÉSZÁROS ÉS HENTES-SEGÉDET azonnalra felvesz Rosenfeld Maier, Brasov, str. Biserica Romana 25.

— 500 EZER FONTOT ENGEDÉLYEZTEK A PROTEKTORÁTUSBELI ZSIDÓ VAGYONOK PALESZTINÁBA VALÓ ÁTMENTÉSÉRE. Hivatalosan jelentik, hogy a csehszlovákiai menekültek kezességi alapja 425 ezer fontsterlinget bocsát a Jewish Agency rendelkezésére a protektorátusbeli zsidó vagyonok Palesztinába való átmentésére. Ez az összeg megfelel annak az 500 ezer fontnak, amelyet már régebben engedélyeztek a palesztinai zsidó kivándorlás finanszírozására, de amelyet, mint ismeretes, mindeztideig nem fizettek ki. Annak idején beszámoltunk arról, hogy 1939 januárjában a csehszlovák kormány és a Jewish Agency között egyezség jött létre 2500 csehszlovákiai zsidó palesztinai kivándorlásának kérdésében. A cseh nemzeti bank kötelezettséget vállalt arra vonatkozólag, hogy az angol kormány által Csehszlovákiának ajándékozott négy millió fontos menekült segélyezési hozzájárulásából 500 ezer fontot fog kiutalni a Jewish Agencynek. Ezt a félmillió fontot a cseh nemzeti bank számlájára valóban ki is fizették a londoni Lloyds Bank-nál. Ezen összeg lefizetése után semmilyen akadály nem állott annak útjában, hogy a cseh kormány és a Jewish Agency közötti megállapodás érvénybe lépjen. Azonban március 15-ikén bekövetkezett Prága megszállása és ekkor az angol kormány zárta együtt a többi összegekkel ezt a 425 ezer fontot is, amelyet a Lloyd Banknál fizettek le. Ez a körülmény igen sok, már Palesztinába vándorolt cseh zsidót hozott nehéz helyzetbe, annál is inkább, mert ezek a zsidó csehszlovákiai lakosok lefizették a cseh nemzeti banknál vagyonaikat azzal, hogy a londoni bank majd visszatéríti nekik ezeket az összegeket fontokban. Hosszas tárgyalások után, a Jewish Agencynek sikerült kiharcolnia azt, hogy az angol pénzügyminiszterium kivonja a zár alól a Jewish Agencynek engedélyezett félmillió fontot. Ugyanakkor elérte az Agency azt is, hogy a prágai hatóságok kiutalják a Lloyd banknál a cseh zsidók által Csehszlovákiában befizetett összegeket.

— FORGALMAS HELYEN, jömeneteli péküzem, 3 kemencével, teljes berendezéssel, engross és detail üzlettel kiadó, esetleg házal együtt eladó. Értekezni Kohn Móránál Oradea, Str. Take Ionescu 37.

— KIADÓ EGY LÉPCSÓHÁZI FELJÁRATU komplett garzon-lakás (szoba, előszoba, fürdőszoba) november 1-re. Érdeklődni: Wasserstrom Sándor, Oradea, str. Miron Pompiliu 8.

— A MAGYARORSZÁGI ORTHODOXIA ÉS A ZSIDÓKÉRDÉS. (Budapest.) A budapesti orthodox központi iroda S. Káhn Frankl elnöklete alatt tartotta meg rendes félévi közgyűlését, amelyen első ízben vettek részt a kárpátaljai zsidóság képviselői is, Herman Schönberger és Oszkár Fried személyében. Az elnök örömeinek adott kifejezést Kárpátaljának az anyaországhoz történt visszacsatolása fölött. Az iroda foglalkozott azokkal a nehéz problémákkal, amelyek az orthodoxiára a zsidótörvényből kifolyólag hárultak. Határozati javaslatot fogadtak el, amely szerint az orthodoxia egész lelkesedésével vesz részt a magyar zsidóság őszire tervezett nagy társadalmi segélyakciójában. A konferencia hosszabb időt szentelt az ifjúság kérdésének is. Végül megvitták azt a katasztrófális helyzetet, amelybe a felvidéki zsidóság jutott az ipari engedélyek százával való megvonása következtében. A központi iroda ama reményének adott kifejezést, hogy a kormány a legutolsó pillanatban meg fogja találni a módját annak, hogy ne semmisítse meg több ezer hazafias és szorgalmas ember létfenntartási lehetőségét.

— HÁZASSÁG. — Feldmann Mózes aradi borkereskedő Berkovits Zoltán szatmári bornagykereskedő leányával, *Freiduvál* f. hó 5-én Szatmáron (Str. Tepes Voda 4.) tartja egybekelési ünnepélyét.

— AZ ILLEGÁLIS PALESZTINAI BEVÁNDORLÁS MÓDJA. Az illegális bevándorlás új formát öltött, amióta az angolok szorosabbra vonták a kört a tengerparton és lefoglalnak minden hajót, amelyek certifikátok nélküli utasokat hoznak az országba. Jó, hogy ezek az illegálisokat szállító hajók meglehetősen rozogák. De így rozoga állapotban is bizonyos értéket képviselnek és a hajóstársaságoknak semmi kedvük rá, hogy ez az érték kicsusszék a zsebükből. Végeredményében az illegálisok lapos erszénye adja meg az árat a kockázatnak, amit a társaságok a szállításukkal vállalnak. Hogy a hajók lefoglalásának veszedelmétől menekedjenek, a társaságok új módszerhez folyamodtak. A tenger olyan pontján állanak meg, mely nem tartozik a mandatárius hatalom felségjoga alá és ott szépen dereglyére rakják utasaikat. Amikor az angol őrség felbukkan, csak dereglyéket foglalhat le. A hajóra nem teheti a kezét. A dereglye olcsóbb, kevésbé terheli meg az utasokat, mint a hajó és ráadásul a hajóskapitány sem kerül rendőrkézre. A módszer kitűnően bevált. Egy héten kereken ezer emberrel szaporodott ilyen módon Palesztina zsidó lakossága.

— KÖZÉPISKOLÁS DIÁKOK ÉS HIVATALNOKOK részére magán lecke-órákat és csoportos tanítást nyújt angol, héber- és német nyelvben kedvezményesen. Weisz Kálmán, Oradea, str. Take Ionescu 36. szám.

Budapestre utazók figyelmébe

Orth. kóser penzió Budapest központjában
Andrássy-ut 43 szám

Modern kényelemmel be rendezett ragyogó tisztasobák folyóvízzel. - Kivánatra diétás konyha.

Bővebb felvilágosítással szolgál a tulajdonos:

Friedman Józsefné

Kármel-penzió (Andrássy-ut 43)

Te efon 12-89-67

— ZSIDÓ ORVOSOK GENFI VILÁGKONGRESSZUSA. (Genf.) A Genfben ülésezett zsidó orvosok világkonferenciáján több, mint 30 delegátus vett részt Angliából, Palesztinából, Lengyelországból, Belgiumból, Romániából, Magyarországból, Franciaországból és más államokból. A palesztinai orvosok szövetségének elnöke, dr Schermann részletes beszámolót tartott a zsidó orvosok nehéz helyzetéről. Rámutatott arra, hogy több ország zsidóellenes törvénykezése teljesen lehetetlenné tette a zsidó orvosok foglalkozásának szabad gyakorlását. Akciót követelt az orvosok palesztinai bevándorlásának növelésére, mert ez az egyetlen ország, amely lehetőséget nyújthat arra, hogy az orvosok foglalkozásukat gyakorolhassák, vagy szükség esetén átképzésben részesüljenek. Alapos és igen nagy érdeklődést kiváltó referátumot tartott a zsidó orvosok helyzetéről a világ összes országaiban dr Julius Bruckus, aki rámutatott arra, hogy az 50 ezer zsidó orvos közül az utolsó években több, mint tízezer vesztette el megélhetési lehetőségét. Referátumokat tartottak még dr Plaschkes (Palesztina) és dr Wulmenn (Lengyelország.) A konferencia a palesztinai természetes gyógyhelyek kérdésével és az ország különböző részeinek klimatikus gyógyhelyekké való kiépítésének kérdésével is foglalkozott.

— EMELKEDETT A PALESZTINAI KORMÁNY BEVÉTELE. A kormány bevételei 424 ezer fontot tettek ki júniusban. Ez a jelentős emelkedés a korábbi hónapok átlagosan 360—370 ezer font között mozgó bevételeivel szemben. A vámbevételek csökkenése tovább tart. Viszont a többi bevételek egyre emelkednek. Áprilisban például csak 143 ezer fontot tettek ki, júniusban pedig elérték a 263 ezer fontot. A kormány állandó deficittel dolgozik a zavargások óta. Előbb felemésztette a korábbi években tartalékolt bevétel-többletet, később szubvenciót vett fel a londoni kormánytól. A tavaly félmillió fontot, ebben az évben 2 milliót. A deficit kérdésénemrégiben a londoni parlamentben szóba került. Egyes képviselők felhínytották, hogy Palesztina lakossága nemcsak rendszeti, hanem pénzügyi szempontból is állandó gondok forrása. Ennek odiumát azonban korántsem szabad a zsidókra hárítani. A zsidó bevándorlás és építő munka már 1931-ben egyensúlyba hozta Palesztina büdzsáját, 1932-től kezdve éppenséggel jelentős többleteket biztosított. Az összkiszáradások 2.516.391 font összegével szemben 1932—1933-ban például 3.015.911 font volt a bevétel. 1933—1934-ben 2 millió 704.856 fonttal szemben 3.985.493 fonttal, 1934—1935-ben 3.230.010 fonttal szemben éppenséggel 5.452.633 font. Sőt még az 1935—1936 évben is 4.236.201 font kiadásal szemben 5.770.456 volt a bevételek végösszege. Pénzügyi szempontból is szembeszökő érdeke Angliának, hogy rendet teremtsen az országban és Palesztina kapuinak szélesre tárásával elősegítse a zsidó építő munka minél gyorsabb ütemű folytatását.

Egészségét veszélyeztető **Nátholáz-Grippa-**járvány ismét sok betegséget idéz elő.

Védekezzen! Használja mosakodásánál állandóan a **kellemesen illatosított**

Senlaslo fertőtlenítő toalett-szappant, megóvja egészségét!

adódhatnak. Ezekhez a szempontokhoz igazodik úgy az allija, mint a kolonizáció jellegének és természetének meghatározásánál. Minél több ember, minél több stratégiai támaszpont és minél erősebb és felszereltebb Hagana — ebben látja a mai helyzetet legfőbb követelményeit

700 EZER FONTOS KÖLTSÉGVETÉS

Természetesen nagy szerepet játszanak a tervek körül a pénzügyi kérdések és ezért szoros összefüggés áll fenn a politikai és a pénzügyi bizottság munkája között. A pénzügyi bizottságban Eliezer Kaplan 700 ezer fontos költségvetési tervet terjesztett elő a következő évre és egy millió fontos belső nemzeti kölcsönt javasolt a rendkívüli költségvetésre. Ez utóbbi elsősorban Ben Gurion politikai programjával függ össze. És ekörül meglehetősen mélyreható differenciák állanak még fenn az exekutívé tagjai között. A mérsékeltebb irányzat a „konstruktív” költségvetést védelmezi a „stratégiai” költségvetéssel szemben. A végső döntés minden bizonynyal kompromisszum lesz.

HÁROM MILLIÓ ZSIDÓT PALESZTINÁBA

A kolonizációs bizottságban dr Arthur Ruppin elmondotta, hogy az elmúlt két évben több kolóniát teremtettek Palesztinában, mint bármelyik előző időszakban, ami — ugymond — annak bizonyítéka, hogy a cionizmus belépett a „nagykolonizáció” korszakába. 1892-től 1931-ig (vagyis ötven év alatt) 27.000 embert telepítettünk le a mezőgazdaságban — mondotta Ruppin — míg 1931-től 1939-ig (vagyis nyolc év alatt) 65.000 embert. Ha nem lépnek közbe politikai nehézségek, úgy a következő 20 év alatt 3 millióra lehetne növelni Palesztina zsidó lakosságának lélekszámát.

— A Fehér Könyvet tintával irták, a zsidó kolonizációt azonban vérrel és verejtéssel, — mondotta referátumának végétével dr Ruppin.

ZSIDÓ ÁLLAM HELYETTESÍTSE A MANDÁTUMOT.

Jicchak Grünbaum, az executive tagja szólalt fel ezután:

— Nem érvek, hanem a tettek döntenek. Számunkra a kritérium az, hogy Palesztinában 200.000, 500.000 vagy egy millió emberünk van-e. A felszámolás alatt álló mandátumot zsidó állammal kell pótolni. Ez történelmi folyamat. Az uralom hatalmon alapszik és ha az ország egyrésztében mienk lesz a hatalom, akkor kiterjesztjük uralmunkat az egész országra. Az állam uralmat jelent, az építés lehetőségét és azt, hogy saját erőnkkel védekezzünk.

Rabbi Goldmann, az amerikai cionista szervezet elnöke beszélt ezután, majd Perlzweig rabbi, aki kijelenti, hogy a zsidó nép visszatérésének történelmi joga nem függ a nagyhatalmak elismerésétől. Fritz Bernstein támadja a jelenlegi vezetőséget, mely szerint a jelenlegi helyzetért felelős. Jó vezetőséget nem lett volna szabad, hogy meglepetés érje.

Berl Locker munkáspárti kijelenti, hogy a Balfour-deklaráció idején a zsidóság nagyobb erőt képviselt, mint most. Ma a zsidó erő az egész világon erőteljesen gyengült, még a nyugati demokrata országokban is, sőt Amerika sem képez kivételt. Tényezők nagyrészt csak Palesztinában vagyunk s ha elvetjük a Fehér Könyvet, úgy ezzel előre támaszkodunk, arra az erőre, amellyel ott rendelkezünk. Okosan és óvatosan kell vezessük a harcot. A Fehér Könyv egy bizonytalan oszlop, amelyen le kell döntenünk.

Dr Franz Kahn az általános vita befejezése előtt megrázó szavakkal kérte a kongresszust a cseh és a morva protekto-

rátus alatt szenvedő zsidók nevében, hogy tegyék szabaddá a Palesztina felé vezető utat a cseh zsidó tömegek előtt, akiknek ez maradt egyetlen reménységük. Ne csak az ifjuság nagy rezervoárját vegyék fi-

Kiáltvány a világ összes kormányaihoz és népeikhez

A kongresszus plénuma kiáltványt szavazott meg, amely felszólítja a világ összes népeit és kormányait, hogy bélyegezzék meg a zsidó nép ellen elkövetett árulást és igazságtalanságot és ne engedjék meg, hogy azt az 52 nemzet által jóváhagyott nemzetközi biztosítékot, amely megígéri a zsidóknak nemzeti otthonuk létesítését, az angol kormány megtagadja és fejetetejére állítsa. A manifesztum felszólítja az angol és zsidó népet, hogy közösen harcoljanak a Fehér Könyv megsemmisítése érdekében.

MIÉRT AKARJA 'ANGLIA' MEGAKADÁLYOZNI A PALESZTINAI ZSIDÓ BEVÁNDORLÁST?

A politikai bizottság zárt ülésén Weizmann professzor újból ismertette az angol kormány új Palesztina-politikájának hátterét és okait és kifejtette, hogy az új brit Palesztina-politikának igazi oka nem az arabok kielégítése, hanem a félelem attól, hogy a Közelkeleten egy európai lakosság telepedhetik le, amely előbb vagy utóbb kereszteszheti vagy szembehelyezkedhetik az angol diplomácia politikai tevékenységével ebben a világrészben.

A kolonizációs bizottságban dr Arthur Ruppin tartott nagy beszámolót az utóbbi két év telepítési művéről és kifejtette, hogy politikai akadályok nélkül a palesztinai zsidó lakosság lélekszáma husz éven belül el tudná érni a hárommilliót.

250.000 DOLLÁROS CSEKK A KKL-NEK.

Az amerikai cionista delegáció ülésén az amerikai zsidó nemzeti alap elnöke, dr Izrael Goldstein ünnepélyes keretek között átnyújtotta a Keren Kajemet elnökének, Menachem Ussiskinek az amerikai cionisták 250.000 dolláros adományáról szóló csekket. Goldstein dr közölte, hogy az amerikai nemzeti alap az elmúlt évben egymillió 600 ezer dollárt hozott fel, tehát többet, mint a Keren Kajemet összes bevételeinek 60 százaléka. Ussiskin meghatótt szavakban mondott köszönetet az ame-

gyelemben, hanem a zsidó középosztály tagjait is, a kézműveseket, a kereskedőket és szabadfoglalkozásukat is. A felszólalás mély benyomást keltett a kongresszus hallgatóságánál.

rikai cionisták áldozatkészségéért és emlékeztetett arra, hogy csak a nehéz időkben megfelelő áldozatok hiúsíthatják meg a Fehér Könyvnek a föld megvásárlásának megakadályozni szándékozó terveit.

A KONGRESSZUS HATÁROZATA

A végső plenáris ülésen betervezték a politikai bizottság határozatát, amelyet változtatás nélkül el is fogadtak. A első határozat, hogy:

a kongresszus erélyesen visszautasítja a Fehér Könyvet, amely minden jogi és erkölcsi érvényt nélkülöz és megsérti Palesztinára való jogát az üldözött zsidó népnek. Őva inti a határozat az angol kormányt, hogy a Fehér Könyvben meghirdetett politikáját Palesztinában végrehajtsa, mert ez a politika nem felel meg a békéhez vezetni Palesztinában. Ellenkezőleg arra alkalmas, hogy elmélyítse a szakadékot a zsidók és arabok között. Sohasem veszi tudomásul a zsidó nép, hogy kisebbséggé degradálják, vagy hogy arabok uralma alá kerüljön.

Az angol kormány bevándorlási politikáját a határozat erélyesen visszautasítja. A bevándorlás élet-halál kérdése a többi ország zsidósága számára, a bevándorlás leállítását katasztrófát jelent nemcsak a zsidó nemzeti otthon, hanem egész Palesztina számára is. A földpolitika még sértőbb mert a mandátum előírja az angol kormánynak, hogy az ország betelepítését megkönnyítse. Ha a földvásárlási tilalom megmaradna, akkor ez azt jelentené, hogy Palesztina nagy földterületei megművelhetlenek maradnak és megbénul az ország mezőgazdasági fejlődése. A kongresszus erélyesebben tiltakozik a földvásárlási megszigorítása ellen. A zsidó nép és történelmi hazája közötti szent kötelék nem téphető szét. Semmisem fogja a zsidó népet megakadályozhatni abban, hogy folytassa nemzeti otthonának felépítését.

A határozat hálás elismeréssel adózik az angol ellenzéki pártok vezető tagjainak, akik parlamenti beszédeikben a zsidó ügy védelmére keltek.

A szervezeti bizottság határozatai

A szervezeti bizottság tíz pontból álló határozatot fogadott el, amely az elkövetkező kongresszusokra a delegátusok számát háromszázban maximálja. A jövőben csak azoknak lesz választójoguk, akik mindkét évben megvásárolják a sékelt. A sékel árát Lengyelország és Románia számára leszállították. A választások technikájára vonatkozólag is különböző változtatásokat eszközöltek. Amikor kongresszust tartanak, legkésőbb június 15-ig meg kell tartani a delegátusok megválasztását.

Az elkövetkező évre 720.000 fontos költségvetést szavazott meg a kongresszus, ebből 80.000 fontot önvédelemre, 100.000 fontot a bevándorlóknak a munkában való beilleszkedésének előmozdítására. Ha több, mint 700 ezer font lesz a bevétel, úgy a felesleget önvédelemre kell fordítani. A költségvetés 60 százalékát Amerikában akarják megszerezni. Weizmann kijelentette, hogy személyesen fog Amerikába utazni, hogy ott a büdzsé-akciót irányítsa. A Keren Hajjeszod egymillió fontos kölcsönének placirozása is meg fog történni.

A Washingtonban felállítandó execu-

tive tervét elejtették. Ezzel szemben több amerikai vonnak be az executívébe. Igaz, a Hadassa részéről Eduard Jakobs asz szonyt, Stephen Wise-t, Rabbi Goldmann és Louis Lipskyt.

A kongresszus impozáns többséggel újból Chaim Weizmann professzort választotta meg a Cionista Világszervezet elnökévé.

BEN GURION ÉS WEIZMANN CHAIM ÁLLITJÁK OSSZE AZ ÚJ EXEKUTIVÉT

Az új executívé megalakítására folyó tárgyalások igen élénk ütemben haladtak. A kongresszus politikai bizottságában Kleinbaum dr a Klal A) részéről javasolta, hogy a pártok közötti surlódások elkerülése érdekében bizza meg a kongresszus Weizmann professzort és Ben Guriont a jövő executívé összeállításával. Ez megfelelne több demokratikus ország ama joggyakorlatának, amely a miniszterelnök hatalmazza fel arra, hogy a kormányt hozzá közelálló személyek közül állítsa össze.

(Folytatás a 2-ik oldalról)

...rat nélkül, csak angol beszéddel. Ez is azt
...ozza, hogy a tábor lakói jobban megfigyelhes-
...ék az angol kiejtést, aki már tud egy kicsit
...ngolul, sokat tanulhat a moziban. A gépet is
...nyen kapta a tábor. Mindennap két előadás
...van, 6 és 8 órai kezdettel. A tábor lakói felvált-
...va nézik meg a filmeket. Minden előadásnál 5-6
...barak lakói vannak jelen. Be van osztva ponto-
...san. A mozi valaha istálló volt, de lebontották
...és teljesen újjá építették. Sőt a bejárat egészen
...mos, belül vannak bársonyszékek is, de több-
...nyire padokon ülnek a nézők. A mozi a tábor
...legjobb szórakozása. Itt sok mindent elfelejte-
...nek a menekültek, amíg végig izgulják a kalan-
...dos történeteket.

SAJÁT BANKJA VAN A TABORNAK

A moziból elsétálunk az irodák felé. A tá-
borigazgatóság többszobás barakot foglal el. A
hivatalokban természetesen mindenütt menekül-
tek vannak. Az egyik falon hatalmas térkép az
összes barakkokkal és a lakók névjegyzékével.
Mindenkit pillanatok alatt lehet megtalálni. A
telefonnál éjjel-nappal szolgálatos van. „Német
kökéletességgel” van megszervezve a tábor ad-
minisztrációja. Az irodákban általában a gyen-
ebb fizikumúak vannak. Mr. Mail táborparancs-
noknak izléseesen berendezett szobája van. Az
irodák mellett van a bank.

A tábori bankban vannak elhelyezve a me-
nekültek értékei, amelyeket nem akarnak a ba-
rakban tartani. Itt mindenkinek van széfje —
természetesen, aki értékkel rendelkezik. A bank-
ban minden biztonságban van.

**TÖBB KÓRHÁZBARAK KITÜNŐ
ORVOSOKKAL**

A betegeket gondos ápolásban részesítik.
Három nagy barak van berendezve kórház cél-
ra. Itt már ritkábban vannak az ágyak. Szép,
tisztá ágyak, férfi ápolók vannak és kitűnő orvo-
sök. Bécsből és máshonnan menekült orvosok
vigyáznak fel a tábor egészségi állapotára. A
megbetegedési arány nagyon csekély. Általában
egészségesek és a gyengébb koszt ellenére is jó
erőben vannak a tábor lakói. Természetesen
azért vannak betegek, de haláleset még nem
fordult elő. Speciális orvosságok is vannak, min-
den-minden, amire szükség van. Jó és „kelle-
mes” az élet itt aránylag, de azért éjjelenként
sokan álmatlanul fetrengnek az ágyakon és
ilyenkor egy-két adag brom segít, megnyugtatja
az idegeket és úgy, ahogy elszenderegnek. Ál-
mukban hazagondolnak. De hol van már ez a
„haza”, tervezgetnek és szinte megváltásként jön
az új reggel, amely új, friss reményeket hoz.

— HALÁLOZÁS. — A kolozsvári
zsidóság osztatlan részvéte mellett temet-
ték el az elmúlt héten özv. Baumzweig
Emilnét, aki hosszas betegeskedés után
hunyt el. A halottasháznál Glasner Akiba
kolozsvári főrabbi tartott szivbemerkoló
gyászbeszédet, méltatva az elhunyt vallá-
sos és jótékonykodó életét. Gyászolják
gyermekai, unokái és kiterjedt rokonsága.

— 460.000 ZSIDÓ LAKIK PALESZTI-
NÁBAN. — A KKL gazdasági bulletinje
egyekszik lerögzíteni a zsidó lakosság szá-
mát. E szerint 460 ezer zsidó lakik Palesz-
tinaiban, 288 ezerrel több, mint 1931-ben,
amikor 172 ezren voltak. Miután az össz-
lakosság 1.503.000-t tesz ki, ugyanezen
becslés szerint a zsidók aránya 30 száza-
lék. Az araboké viszont 68 százalék, a ve-
gyes nemzetiségű lakosságé 2 százalék.
Nagy az eltolódás tehát a zsidók javára.
1931-ben ugyanis mindössze 17 százalékat
tették ki a zsidók az összlakosságnak. Vi-
szont az arabok aránya 81 százalékról az
említett 68 százalékra csuszott le. A zsi-
dok szaporodása ugyanis közel 300 ezer
lelket tett ki, az araboké azonban mind-
össze csak 184 ezret. Ez ennek a jelentős
eltolódásnak forrása.

Csermely Gyula halála

A magyarul író és magyarul olvasó
közönségnek gyásza van. Meghalt Cser-
mely Gyula, akit a nyilas előtti időkben,
mint a magyar irodársadalom egyik tevé-
keny és tekintélyes tagját ismerték. Cser-
mely Gyula egyénisége azé az íróé volt,
akit nem a klasszikusok között idéznek.
Nem a könyvtárak és akadémiák számára
irt, de még az irodalmi Nobel-díj váromá-
nyosai közé sem sorolhatta magát. Irodal-
ma, amit művelt, az a „lektür” volt, amely-
ről valamikor egy magyar esztéta azt írta,
hogy kis hűléssel ágyban, harminchét-há-
rom fok lázzal, egy őszi délelőttön kelle-
mesen lehet olvasni. Könnyű, kellemes és
szórakoztató. Nem nagyon könnyed, ha-
nem olyan rendes polgári gyomornak való
átlag szellemi táplálék.

Csermely Gyula zsidó irodalmat is mi-
velt. Valamikor jesivák növendéke volt és
benne élt abban a zsidó kisvárosi millió-
ben, amely jószemű és jótolu írónak ezer-
nyi megfigyelésre ad alkalmat. Csermely
Gyula nagyon izesen tudta ezeket a kis
novelletteket megírni, hangulatosan, meleg
szívvvel. Gördülékeny stílusa volt és sze-
rették sokan az olvasók közül. A „Né-
pünk” is többször hozott tőle tárcákat, a
melyeket nagyon szerettek és szívesen ol-
vastak.

Halála osztatlan részvéteket kellett min-
denfelé, ahol ismerték, Magyarországon és
az utódállamok területén. Nehány írása
sok kiadást ért meg és ennek dacára a zsi-
dó és magyar íróknak sorába osztozott,
mert bőséges kenyeret ez sohasem adott, a
toll munkásainak. Nagyváradon is élt
évekig a háború alatti és utáni években,
ahol rokonsága és néhány barátja él, akik
szintén könnyet ejtettek a jó emberért és
kiváló zsidó íróért. Emlékét könyvei és
egyéb írásai sokáig fogják őrizni.

— SZEMESZTERZÁRO VIZSGA A
CLUJI „CHASAM SZOFER” JESIVÁBAN.
Nagy érdeklődés mellett folyt le a Ch.
Szofer jesiva szemesztervégi vizsgája. A
vizsgát Glasner Akiba főrabbi, fia Glasner
Juda rabbi és a Ros Jesiva vezeték le,
melynek folyamán a tanítványok alapos fel-
készültségről tettek tanúságot. A vizsga
befejezésével Glasner főrabbi lendületes
beszédben méltatta a Jesiva intézményé-
nek és általában a tóratanulásnak a fon-
tosságát. Végül köszönetét fejezte ki a
Jesiva anyagi és erkölcsi támogatóinak és
a curatórium tagjainak, akik a menza za-
vartalan működését biztosították. Lakoma
közben az előírásos „Zemiroth” elnéklése
után elsőnek Glasner Juda rabbi szólalt
fel. Rosenzweig Emánuel a curatórium ne-
vében fejezte ki őszinte szavakban elis-
merését a főrabbinak és fiának. Este Me-
láve Málke-val folytatódott az ünnepség,
mely alkalommal a tanítványok közül fel-
szólaltak: Áppel Lázár, Toplita, Roth Nico-
lai, Catina és Teszler Lázár, Szt. Miklós.
Végül a vezetőség kiosztotta a szorgal-
mukkal és viselkedésükkel kitűnt tanuló-
knak Lewenstein Dániel 1000 lei adakozá-
sából és könyvekből álló jutalomdíjakat
Dávid Mayer, Ditrau, Berkoviits Grigoriu
Calatele, Gold Wolf, Bistrica, Rosenblatt
Iosif és Kritenberger Mendel, Cluj, között
és ezzel a lélekemelő ünnepség befejező-
dött.

ANGOL NYELVTANITÁST ismét meg-
kezdtem N. Fuchs Ila Oradea, Str. Aurel La-
zar 11. sz.

Izletes jó orth. kóser házikoszt kapható
Pieffermann Vilmosnál
TIM SOARA IV, Spl. Tudor Vladimirescu 24.
Figyelmes Utazóknak megfelelő
kiszolgálás! kedvezmény

Hétről-hétre

Varsó. — A lengyelországi Pen-klub héber szekciójának vezetősége elhatározta, hogy a Pen-klub ezévből Stockholmban rendezendő világkongresszusán Jehuda Warsaviak és Jakir Warsawski héber írók személyében képviselteti magát. Az összes héber Pen-klubok nevében Saul Csernichovszki, a híres költő jelenik meg a kongresszuson. Csernichovszki tagja a nemzetközi Pen-klubok diszelnökségének.

Jeruzsálem. — Az utolsó két hétben másodszer történik meg, hogy az arab terroristák által elhelyezett akna robbanást idézett elő. Ekron közelében eknára futott egy rendőrségi pécélautó, amelyben zsidó segédrendőrök foglaltak helyet. A robbanás ereje öt utast megsebesített, ezek közül a 27 éves Rose Seidert és a 27 éves Paul Schwarzot igen súlyosan. — M. O'Rorke, a palesztinai segédrendőrség főparancsnoka részvételeket küldött azon két segédrendőr családjának, akiket hét héttel ezelőtt ugyancsak Ekron közelében ölt meg az aknarobbanás. A parancsnok hódolatát és büszkeségét fejezi ki a két áldozat hősiessége felett. — A palesztinai kormány közölte a palesztinai sajtóval, hogy nem hozhatja nyilvánosságra Meir Grossmann kongresszusi beszédét, aki a polgári ellenállás kimondását követelte a kongresszustól.

Genf. — Százhusz delegátus jelenlétében ült össze Genfben a Tora ve Ávoda mozgalom konferenciája. A mozgalom legnagyobb frakcióját, a Ha-poel Hamizrachi, a Mizrachi munkáscsoportja alkotja. A konferenciát dr. Neufeld rabbi nyitotta meg, aki beszédében kifejtette egy vallásos dolgozó Palesztina-ligája megalakításának szükségességét. Neufeld rabbi véleménye szerint ebben a ligában résztvehetnek az Aguda munkásai is, akik — mint ismeretes, — nem tagjai a Cionista Világszervezetnek.

Berlin. — A németországi bünyügyi kimutatások jelentős csökkenésekről számolnak be 1938. folyamán. Megállapítandó azonban, hogy ezek a statisztikák nem tükrözik vissza a való helyzetet, mert az árulási, valamint a politikai bűnök kategóriája nincs bennük feltüntetve. A hivatalos adatok szerint 1938 folyamán 381000 bűnyűben hoztak Németországban marasztaló ítéletet, az 1937. évi 504.093 ítélettel szemben. Eszerint tehát a bűnesetek csökkenése 24,3 százalékos. A részletes vizsgálat a következő konkluziókhoz vezet: A közkerölcs elleni merényletek kategóriájához tartozó bűnesetek még mindig rendkívül számosak, érezhetően növekednek a magzat-elhajtási esetek és végül megállapítható, hogy az elmúlt esztendő folyamán 434 esetben hangzott el ítélet a „német becsület és vértisztaság megőrzése érdekében hozott törvény” alapján. Ezen esetek közül csak 282 vonatkozik zsidókra.

Budapest. — A Hivatalos Lap közli a második zsidótörvény végrehajtási utasításának egyes rendelkezéseit, amelyek október elsején lépnek életbe. A törvény értelmében ezen időponttól kezdve egyetlen zsidó sem foglalhat el vezető helyet a lapok, színházak, mozgók, stb. élén. — A magyar nagyiparosok szövetségé ezévi jelentésében foglalkozik a megszigorított zsidótörvény kihatásaival és rámutat arra, hogy annak következményeképpen körülbelül 24 ezer ember közjótékonyosságra szorul. A gyárpar két és fél év alatt nem kevesebb, mint 18 ezer alkalmazottat kell elbocsásson. Végkielégítésképpen 50 ezer pengőt fognak ezeknek kifizetni.

Brüsszel. — A „Poupe” című szocialista lap felhívja a kormány figyelmét a belgiumi antiszemita propaganda növekedésére. A lap követeli, hogy a kormány az antiszemitizmus és a faji izgatás megfékezésére hozott törvényt teljes szigorral alkalmazza és vizsgálja ki a „Le Pays Reel”, „L'ami du Peuple” és a „Combat National” című antiszemita napilap, illetve folyóiratok mögött álló pénzügyi alapokat és személyeket. A belga kormány röviddel ezelőtt törvényt hozott a külföldi propaganda ellen és már több megtorló intézkedést alkalmazott. A náci-propaganda azonban — mint a fentiekből látható — ennek ellenére is folyik.

— **FAJGYALÁZÁSI PER PRÁGÁBAN.** (Prága) A prágai „Neue Tag”, von Neurath birodalmi protektor lapja jelenti: A prágai német törvényszék a napokban tárgyalta a fajgyalázással vádolt Kurt Gelbstein ügyét. Gelbstein 1931-től 1937-ig szerelmi kapcsolatot tartott fenn egy német leánnyal. 1937 szeptember 11-én Gelbstein, aki ezideig Berlinben lakott, Prágába költözött, ahová néhány nap mulva barátja is követte. 1938 március 15-ikén Gelbstein barátnője elhagyta a közös lakást. Arland ügyész két évi elzárást kért Gelbsteinra, akit a bíróság egy évi és hat hónapi elzárásra ítélte. Beszámították büntetésébe a két hónapi vizsgálati fogságban töltött időt.

— **FÉLMILLIÓ FONT KÖLTSÉGVETÉSSEL GYUJTÓTÁBOR ÉPÜL PALESZTINÁBAN.** Sarafandben és Atlitban hatalmas gyűjtőtáborokat épít a kormány. A költségük 500 ezer fontra rug, a befogadóképességük 20 ezer ember. Általános a felfogás, hogy az illegális bevándorlókat akarják elhelyezni itten. A kormány valahogy elejét akarja venni az illegális bevándorlásnak és a zsidók helyzetének teljes félrismerésével azt véli, hogy a gyűjtőtábor-rendszer el fogja őket riasztani a part-raszállástól.

— **DIVATÁRUBAN** bevezetett utazó mellékképviseletet keres. Feltételek megállapodás szerint. József Dávid, Cluj, Bătrăneanu 10.

— **A CSEH ANTISZEMITÁK A ZSIDÓ-ELLENES RENDELKEZÉSEK MEGSZIGORÍTÁSÁT KÉRIK.** (Prága.) Éliás tábornok, a cseh kormány elnöke, kihallgatáson fogadta a „cseh-árja közművelődési szövetség” elnökét dr. Sztaniszlav Babitzkit, valamint F. W. Drazda alelnököt, akik több javaslatot és követelést terjesztettek a kormányfő elé a cseh- és morvaországi zsidókérdés megoldására vonatkozólag. *A delegáció felszólította a miniszterelnököt, hogy gyorsítsa meg a zsidókérdés megoldásának és az ország árszításának ütemét.* A szövetség képviselői megtárgyalták a miniszterelnökkel egy „árszítási és nemzeti ujászületési miniszterium” létesítését és követelték, hogy a kormány tegye magáévá a szövetség által kidolgozott állampolgársági, valamint fajvédelmi törvényjavaslatokat. Felhívják a miniszterelnök figyelmét arra, hogy a prágai zsidó hitközség mind a mai napig 21 millió 962 ezer csehkorona kultusz-segélyt kapott az államtól és az idej költségvetésben is szerepel egy ilyen tétel 685 ezer csehkoronával. Kérték, hogy ezt az összeget a nemzetnek árja szellemben való nevelésére fordítsák. A miniszterelnök megígérte a küldöttségnek, hogy a javaslatokat a minisztertanácsban áttanulmányozzák és hogy támogatni fogja a cseh árja művelődési szövetség törekvéseit.

— **ÚJ MEZŐGAZDASÁGI TELEP PALESZTINÁBAN.** Nátániától 4 kilométernyire, Émek-Chéferben új mezőgazdasági telep létesült. 650 dunám a területe és 40 kispolgár vert rajta tanyát a „Raszko” irányítása mellett. Az első házak — egyelőre 15 ház épül — alapkövét már lerakták, az öntözési felszerelés készen áll. A telepek mindegyikére 16 dunám jut. A felét vegyesgazdálkodásra használják fel, másik felét gyümölcsfák számára.

— **KÉT JOBBHAZBÓL VALÓ VIDÉKI ISKOLÁS GYERMEKEKET ORTH. KÖSER EL-LÁTASSAL, fűrdősoba használattal elvállalok.** Közel az iskolához, Oradea, Str. Nicolai Jorga 21. szám, I. emelet 15-ös ajtó.

BUN DE IMPRIMAT.

„GRAFICA”, ORADEA

H-U-M-O-R

A KÜLÖNBSÉG.

A híres rabbi egyszer vendéget kapott. A vendég nagyon bőbeszédű volt, reggeltől estig folyt a szája, a híres rabbi viszont egész nap kénytelen volt hallgatni.

Mikor a vendég elment, valaki megkérdezte a rabbitól, hogy miért hallgatott annyit, miáltal vendége folyton beszélt? A rabbi így válaszolt:

— Nekem elég egy órai gondolkodás, hogy szonhárom órán át beszélhessem, nekem pedig szonhárom órai gondolkodás kell, hogy egy óra beszélhessek.

KÉT ZSIDÓ SEGÉDRENDŐR BESZÉLGET.

Két zsidó segédrendőr beszélget a palesztinai lövészárkokban. Körülöttük a srappellek repülő bombák robbannak. Azt mondja Smiel társas Chajimnak:

— Hallod-e te Chaim, már husz perce csuk és nem akar elállani. Légy szives ifjessz meg egy csüt, hogy elálljon a csuklásom...

A DIKTÁTOR SZÍVE.

Két hitsorsos beszélget és azt mondja az egyik:

— Képzeld, a diktátor szívezarokban szenved.

— Ezen csodálkozom nagyon, mert eddig hitttem, hogy egy diktátornak nincs is szíve.

HA EGY KANCELLAR NŐSÜL.

A hírek szerint egy európai ország kancellárjának nőülési szándékai vannak.

Egy szomorú férfi azt válaszolja erre:

— Most már legalább a maga bőrén fog érezni, hogy mi is a háború.

MIKOR LESZ VÉGE A VILÁGKRIZISNEK?

Egy közgazdasági embert megkérdezték, hogy mikor és hogyan lesz vége a világkrízisnek? Mire az illető a következőképpen válaszolt:

— A gazdasági krízisnek akkor lesz vége: azok, akik akarnak vásárolni, fognak tudni vásárolni és akik vásárolni tudnak — azok fognak akarni.

RADIÓ A MARSRA.

A kávéházi asztalnál arról beszélgetnek, hogy nem sikerült a Marsra rádióösszeköttetést kapni.

— Tudom is miéért? — mondta egy türelmetlen antiszemita úr.

— Na?

— Mert angolul, franciául és németül beszél. Próbálták volna meg héberül, hiszen zsidó nyelven van.

DIKTÁTOR A PORTRÉJA ELŐTT.

Az egyik európai diktátor megáll saját portréja előtt és így szól hozzá:

— Vajon mi lesz velünk?

— Semmi különös — válaszolja a portrérajtőző — majd lekasztanak, téged pedig fel...

A BŐJT.

Az iskolában Dániel történetét magyarázza hittanár és aztán feladja a kérdést:

— Miért nem ette meg az az orosz Dániel a barlangban? Ki tudja nekem megmondani?

Majsiika jelentkezik.

— Na, Majsiika?

— Azért, — mondja Majsiika — mert az asznap én böjt volt.

NAGY FRIGYES HÁZISZIDÓJA

Nagy Frigyesnek, — jegyzi fel a történelem, volt egy Áron nevű háziszidója, aki többek között mikor a király sakkozott, folyton mellette ült és a királyhoz helyzetekben tanácsot adott neki.

Egyszer egy gróffal sakkozott a király és megyerésre állt, amikor megkérdezte Áront, hogy ha gróf helyére ülne, meg tudná-e nyerni a játszma? Áron igent intett a fejével, leült a gróf helyére és meg is verte a királyt.

— Nagyon csodálkozom, — mondta Nagy Frigyes — igazán nem hittem volna, hogy ilyesmi lehetséges.

— Felség, — felelte Áron, — ha Felséged nyert volna az én fejem lett volna, akkor ez valóban nem lett volna lehetséges.

A király ezekért a szavakért nagyon megharagudott és szélnek eresztette Áront, aki aztán nélkülözések közt tengette életét.

Mikor a hétéves háború befejeződött, Nagy Frigyes újra találkozott Áronnal. Ez szegény a kiváló csiak ezrei között állt és nézte a győzelmi bevontást. Frigyes észrevette, magához intette és megkérdezte tőle, mit szól a győzelemhez? Áron így válaszolt:

— Felség, ha a hétéves háború alatt sok ütközetben az én fejem lett volna felséged nyakán, biztosan elveszett volna az ország.

Nagy Frigyes holdogan hallgatta ezeket a szavakat és újra visszavette Áront maga mellé.